

EPOCA MARIILOR SINTEZE IDEI LITERARE ROMÂNEȘTI

O imagine a literaturii române de azi nu e desăvârșită în chip convingător dacă lipsește din ea istoriografia literară, unde metaforicele sunt considerabile. Ele încep, este de înțeles, de la cercetările de amănunt, care aduc probe noi asupra unor producții cu atribuiri nesigurate (precum sint studiile lui N.A. Ursu, de exemplu), clarifică perioade și epoci de creație, rânduiesc, mai aproape de realitatea creației interioare, scrierile de opere și de autori. De la origini, stabilită recent într-o epocă aflată în contemporaneitate cu etnogeneza și pînă în momentul propriu-zis „modern”, literatura română pare a căpăta o dimensiune inedită, hotărît omogenă, ilustrând năzuința unei spiritualități de a se exprima complet.

Îndreptările sint, în materie de periodizare, numeroase, întemeindu-se pe ideea de a revela aii sincronizările ignorate și să concentreze un organism cultural în direcția specificității. Epoca străveche a literaturii române (dedusă din cercetări precum alea ale lui Ioan G. Coman și Nestor Vornicescu) este „specifică”, umanismul românesc evidențiat de Virgiliu Cândea și alții e o realitate, barocul, demonstrat prin studii solide (precum alea ale lui Edgar Papu, Dan Horia Mazilu, Ion Istrate), denotă o năzuință către sincronizarea cu date proprii. Însă cu totul literatură română a începuturilor, de pînă la clasicismul „secolului de aur” românesc (subliniat cu fervoare de Dan Zamfirescu) se supune unui spirit de regionalitate culturală, europeană însă cu notă răsăriteană; este expresia „celor de-a treia Europe” (Dan Zamfirescu). Sinteză de tendințe ar fi putut să fie secolul al XVIII-lea românesc în a cărui revelație mai apropiată de adevăr au indiscutabile merite Alexandru Duțu, mai întii, și Ciprian Zaharia, prin studiile dedicate dimensiunii intelectuale și spirituale a literaturii. Un „perromantism” românesc a dedus din cercetările lui Mircea Angheliescu: „originea romanismului românesc: capătă o nouă consistență prin studiul lui Paul Cornea, pe urmele ideii de literatură premodernă” (Al. Piru). O întreagă perioadă a „marilor clasici” e cuprinsă în

cercetarea lui George Munteanu, dedicată epocii „Junimii”. Mai departe, către noi, studiile se diversifică și fundamentale rămîn monografiile dedicate cîte unui autor (Al. Macedonski, de Adrian Marino, G. Ibrăileanu, de Al. Piru, Ioan Slavici, de D. Valamianu, D. Zamfirescu, de M. Galița), cîte unei grupări literare ori unei tendințe existente în literatura română. Staționară, conformistă chiar, e cercetarea privind curentele literare moderne.

Această străvănă în a organiza, după un principiu coerent, istoria unei culturi în expresia ei literară e, fără îndoială, trăsătura cea mai de seamă a disciplinei, în aspectul ei contemporan. Este o emulație evidentă a ceea ce, năzuind către o clarificare în direcția conceptelor operative, mai apropiate de realitatea creației și de necesitățile unei culturi și între cele mai însemnate idei literare cu valabilitate teoretică, nu doar la români, trebuie considerate acelea privitoare la originea literaturii naționale, la geografie literară și la protocronism. Sint inițiative cu un grad nu fără semnificație de generalitate, pornind, precum ideea străromână, de la condiția culturilor mediale, desemnând apoi, cu protocronismul, realitatea creativității în spații culturale considerate „mici”, în fine, convingînd, cu „geografia literară”, un program apt să reveleze, într-o literatură, totalitatea straturilor rezultate istoricește, creatoare de valori. Experiența literaturii române a ușurat aducerea acestor procese culturale pînă la infășurarea lor de concept și, în această măsură, de impunere a unei perspective noi, hotărît interdisciplinare, contribuția „Lucaefărului” este proeminentă. A recapitula conținutul și orientările lor, în vederea unor dezbateri mai largi, pe care recapitularea acestor idei le cere în chip imperios, este și o dovadă a evoluției culturale, și mai ales în literatura, în totalitatea straturilor rezultate istoricește, creatoare de valori. Experiența literaturii române a ușurat aducerea acestor procese culturale pînă la infășurarea lor de concept și, în această măsură, de impunere a unei perspective noi, hotărît interdisciplinare, contribuția „Lucaefărului” este proeminentă. A recapitula conținutul și orientările lor, în vederea unor dezbateri mai largi, pe care recapitularea acestor idei le cere în chip imperios, este și o dovadă a evoluției culturale, și mai ales în literatura, în totalitatea straturilor rezultate istoricește, creatoare de valori.

Substratul cultural

Una dintre cele mai dezbătute probleme din istoria culturii române au constituit-o începuturile scrișului și literaturii românești. Rezolvarea nu putea veni dintr-o dată. Mai întii, s-a discutat, îndelung și cu opinii variate, apariția scrișului în limba română, începutul de cercetări destul de tirz și sub influența unor puncte diverse din afara culturii române, ca și cum poporul român, cu o vechime mai mare ca a multor altor popoare, implicat în receptarea unor forme primordiale de cultură și civilizație ale erii noastre, n-ar fi manifestat nici un fel de interes în acest sens, și fi stat amorțit și muț, deși între timp descoperirile arheologice de pe întinsul țării, pînă la cele mai recente, de-a dreptul minunate opere de artă și de construcții, îi arată cu un „grai” cultural de clasă înaltă. Cînd, cu ani în urmă, s-a emis ideea unei epoci de „antichitate românești”, următoarea ev mediu românesc și apoi de o perioadă de umanism în limbă zonă de cultură (slavona), la confluența secolelor XV—XVI (pandant la umanismul occidental în limbă latină), cu deschidere spre ideile de tip renascentist și așa mai departe, s-au pus în discuție de specialiști și-au născut de asemenea viziune și au rămas la ce stiau ei.

Iată însă că cercetări stăruitoare și neobosite au reus pe tapet, cu competență indiscutabilă în materie, problema începuturilor literaturii române. După sinteza prof. Ioan G. Coman, despre Scrișorii în epoca străromână (1979), cu examene exegetice de mare clasă, Dr. Nestor Vornicescu a adunat la un loc, cu discuții și interpretări originale, tot ceea ce poate face punte de legătură de la primele opere patristice, din secolele IV—VI în limbile greacă și latină, pînă la scrierile în limba română din secolele XIV—XVI. Dacă prezentarea amănunțită și cu excelentă documentare a răsăririi scrișului patristic în literatura română din secolele XIV—XVI nu se mai poate să nu convingă pe „specialiștii” de funcțiunea importantă a acestor scrieri în interiorul culturii și literaturii române vechi în schimb scrierile acestea, în greacă și latină, sunt prezentate în două volume din secolele IV—VI, deci, asemenea scrieri, n-au convins prompt că ele se leagă de poporul român în epoca lui de formare, de vreme ce și recent se afirmă evaziv că acestea se adresează întregii spiritualități orientale. De aceea acum și aici vom insista mai mult în această direcție.

În primul rînd, ca toate acei citări mai sus activau zvon și nu pentru o singură populație, se pune întrebarea pentru care populație o făceau mai cu seamă, de pe poziția lor culturală? Pe de altă parte, trebuie să înțelegem că activitatea lor nu s-a rezumat numai la o serie de scrieri care au rămas în urmă, pentru stăruiele înalte, solicitări fiind în acest sens de administrația imperială, ci mai ales aveau îndatorirea să susțină răspîndirea doctrinei pe toate căile, în masele populare și iarși de întrebare: pentru care mase și cu ce mijloace? O făceau pentru greci și în limba latină? Dar aceștia aveau de mai înainte misionarii lor, cu

comunicare directă în grecește! Cei cu sediul la Tomis se îngrijeau de coloniile grecești din aceste părți și se manifestau aici în limba latină? (este clar că stăpîneau mai cu seamă această limbă). Apoi Laurențiu de la Novae pe locul actualului Svislov bulgar, pe malul drept al Dunării, în dreptul Zimnicei) de ce populație se interesa? Numai de cele de la sudul Dunării? Doctrinarii de frunte, nu privea deloc la stînga Dunării? Și mai departe, spre sud-vest, contemporanul său, Niceta, cu sediul la Remesiana (actuala Bela Palanka, nu departe de Mis, în Jugoslavia) se uita oare strîmt numai în jur, cînd la nord de Dunăre se petreceau, în același timp, drame de ecou, precum martirajul lui Sava (372), sub persecuțiile lui Atanaric, șeful vizigoților? Toate acestea nu puteau să nu intereseze pe Niceta de Remesiana și pe alții. Sint presupuneri mai mult decît logice. Desigur, aceștia au fost preocupați nu numai de daci, din sudul Dunării, veniți aici după retragerea ostirilor romane (271), cum se spune. Vasile Părvan avea totuși o viziune neeronată, cînd admitea lucrul lor și la nordul Dunării. Își aveau sediul pe malul drept, pentru că au fost socotite mai în siguranță, dar se exercitau mai larg.

De fapt, dintre toate populațiile din Romania Orientală, cea daco-romană (în proces de devenire românească) a fost cea mai asaltată de zăbaterile primare pentru răspîndirea doctrinei răsăritene, pentru că era cea mai aptă și destinată pentru așa ceva, fapt imprimat clar în terminologia de origine latină din limba română pentru noțiunile de bază ale ei. Această spiritualitate românească s-a născut deci odată cu poporul român și a crescut cultural împreună. În acest sens, scrierile lui în considerate de autor, cu opere în latină, sint numai niște exemple de figură reprezentative, bine alese, apărînd figurile IV—VI, din multe altele

Ion Sălișteanu: „Covorul”

(adeseori necunoscute), care s-au consacrat acestei cauze. Autohtonii sau nu (dacă unora nu li se par), acești scriitori s-au integrat cu activitatea și scrișul lor culturii incipente a unui nou popor și aparțin acestei culturi străromâne.

Dar, în acest context, trebuie să admitem că noia spiritualitate s-a propagat nu numai la treptele sociale superioare, ci mai ales în comunitatea mare a populației și pe întesul acesteia, adică într-o limbă veche, străveche sau străromână. Misionarii predicatorii au folosit-o oral sau în scris, și aceasta tocmai în „golul” aparent și în „muțenia” falsă dintre secolul VI și secolul XI—XII nu se putea să nu se cîvină schismă din 1054, spiritualismul în limba slavonă, adoptat și de români împreună cu scrișul diplomatic în aceeași limbă, pentru armonizarea relațiilor instituționale, culturale și politice cu slavii vecini. Deci, în acest presupus gol al secolului VI—XI nu se putea să nu se cîvină omili și să nu se facă, într-o română veche sau străromână, traduceri din textele fundamentale, mare căutare avînd de la început, în toată Europa, Psaltirea. Omiliile individuale au fost supuse perisabilității, afară de cele devenite clasice, fiind create de mari personalități. Traducerile sacre, în schimb, au rezistat mai bine ca reprezentînd texte definite constituie și s-au păstrat în copii vechi pînă în ziua de azi, spre sfîrșitul secolului al XIV-lea (există indicii), făcîndu-se retrăducerea acelorasi texte, după versiunile slavonice, pentru a fi accesibile și pentru cei care nu înțelegeau și vechile traduceri, ale căror urme sînt vizibile și de netăgădit în aceste noi sintaxuri, bistrate și ele în copii: Psaltirea Scheiană, Psaltirea Voroneșiană, Psaltirea Hurmuzachi, Codexul Voroneșian. Într-un serial apărut în „Lucaefărul” (10, 17, 24 aprilie; 8, 22 mai 1982) am scos la iveală asemenea texte indubitabile de tonică veche a exprimirii și de elemente lexicale caracteristice, provenind în mod clar din traducerea unor vechi versiuni latine (imposibil deci de aflat în vreo versiune slavonă). Forma lor este de departe străveche. Cîntecul de slavă, în care se vorbește despre „măști”, „măști (aprinde), stea (ucigas) s.a., cu corespondențe în versiuni latine vechi ale „Biblei”, sint elovente pentru contextul reconstituit.

Constatăm, în final, importanța primelor scrieri de pe teritoriul românesc și implicat a studiului care le vîntă. Acestea sint singurele care, în condițiile istorice ale formării poporului român, puteau să stea la începuturile culturii și literaturii române, ca bază de plecare, urmate fiind de scrieri și traduceri de texte biblice (Psaltirea, Pap. Ap.) în străromână din latină, avînd loc apoi trecerea la scrișul în limba slavonă, devenirea din nou în limba română cu folosirea vechilor traducerii. În acest fel literatura română are origini vechi și o neîntreruptă continuitate, fiind în fond (în tablu reconstituit nu numai logic, ci și argumentat), una din cele mai vechi din sud-estul Europei, am scos la iveală asemenea texte indubitabile de tonică veche a exprimirii și de elemente lexicale caracteristice, provenind în mod clar din traducerea unor vechi versiuni latine (imposibil deci de aflat în vreo versiune slavonă). Forma lor este de departe străveche. Cîntecul de slavă, în care se vorbește despre „măști”, „măști (aprinde), stea (ucigas) s.a., cu corespondențe în versiuni latine vechi ale „Biblei”, sint elovente pentru contextul reconstituit.

I.C. Chițimia

Noua geografie literară

Inițiată sub semnul celui de al IX-lea Congres al P.C.R., dezbaterile referitoare la Noua geografie a literaturii române contemporane (cf. Lucaefărul, nr. 6/1985) este, prin cuprindere și aspirație, un proiect promițător. Ca orice dezbateri serioasă, este, în primul rînd, o încercare de creionare clară a contururilor obiectului în discuție în cursuri în aril problematică la ordinea zilei, taționări de soluții, cristalizări de lanțuri argumentative ce permit separarea minereurilor căutate de impuritățile ce le însoțesc, detectarea straturilor de interes interpretativ în raport cu producția literară și mai ales, în fine, cu o perspectivă analitică ce vizează sistemul, nu doar atomii, un unghi de atac din care eforturile se cont propriu și reușite cu țintă precizie apar într-o altă lumină, clarificatoare. În același timp, generalizările semnificative sint urmările în zone pluridimensionale și multidimensionale. Registrul larg al problemelor ce pot fi subsumate și asumate sint integrate unei proiectii angajate asupra rostului operelor literare înăuntrul culturii naționale. De aceea, se poate spune că dezbaterile despre Noua geografie a literaturii române contemporane este o revizuire, în noul context spiritual, a criticii de direcție literară, concepută din interiorul criticii literare și cu mijloacele specifice ale acesteia, adică fără presiuni normative, dar cu sensibilitate la pulsul valoric și la temperatura morală, spirituală a operelor. Aceasta nu înseamnă, în principiu, o eschivare în fața criteriului estetic, ci doar o accentuare a revelației acestuia. Nucleele ideatice care vertebrează dezbaterile menționate sint elovente, în acest sens prin ceea ce afirmă efectiv, și, mai ales, prin deschiderea teoretico-interpretativă pe care le operează. Sint pozițiile și situațiile care ar compromite ideea. Însă, critica de direcție pentru care se pledează — căci despre aceasta este vorba, chiar dacă nu în termeni expliciți — își însușește o poziție estetică din perspectiva opțiunii pentru o paradigmă a culturii noastre naționale în care se

imbină armonios tradiția cu inovația, memoria culturală activă cu inițiativa creatoare. Este, deci, o critică de al mai calbru și cu un alt tonus teoretic ce încorporează, în propria-i substanță, exigențele ideologice ale contemporaneității noastre socialiste. Într-o acțiune un alt stadiu al validării estetice: acela în care judecata de gust nu se multumeste a fi claustrată între copertile subiectivității ludice, ci reușite convertirea artei etaloane care îi par străine, și chiar îi sint astfel, atita vreme cît le tratează ca eterogene pur și simplu. Ceea ce dispare nu este interesul pentru valoarea estetică, încorporată operei literare, ci doar iluzia purității. Căci dintotdeauna rostul calificării și ierarhizării critice a fost acela de a asigura autoreglarea universului artei și literaturii, adică alcătuirea unei hărți a valorilor, descoperirea și motivarea reliefului axiologic, în care ceea ce este izbit estetic este de alt rang decît producțiile periferice, fie ele chiar și neasumate de admirate o vreme. Desigur, judecata de gust nu se aseamănă cu premiile sportive, dar, totuși, dintotdeauna deosebeste piscurile de văi, simple coline sau mistăni. Și, intrucît accentul cade atit pe ceea ce este, cît și pe ceea ce ar trebui ca să fie lumea artei, cea mai autonomă dintre manierele de a face critică literară este, mărturisit sau nu, una de direcție, căci rezonanțele valorice și reflexele culturale sint mult mai complexe decît cele intenționate. Dezbaterile din Lucaefărul reușite să indice liniile pe care critica literară poate recupera acel model al culturii naționale care este capabil de autoreglarea valorilor. Regulatorul cultural nu alterează, ci potențează țara celui estetic (mai precis, artistic), intrucît nu mai lasă lumea literaturii doar în voia unei autoreglări culturale spontane, ci, integrînd-o în sensurile disponibilităților unei tradiții active cu priză în sensibilitatea actuală, o ferece de relativism autodizolvant și de mizele minoratului creator. Și, intrucît de aici nu decurg în nici un fel consecințe valorico-normative, asimilarea tentativelor inovatoare în planul creației este nu numai posibilă, ci necesară.

Chiar dacă își propune doar localizarea teoretică a unor din problemele privitoare la evoluția valorilor în literatura recentelor două decenii, dezbaterile din Lucaefărul — și contribuțiile ulterioare — reușite o radiografare a cîmpului de forțe — cu traectoriile și mirajele lui — în care sint situate creatorul și operele sale. Literatura majoră are menirea de a sedimenta, remodela și inventa modele de sensibilitate valorică, moduri de a percepe, pricepe și valoriza lumea omului, aflată pe o

anumită coordonată civilizatorie. Lumile estetice implite depun mărturie — tocmai prin a-re-sistarea lor — cîci merita și calitatea sînt „plămîni” — pentru realități omenești pe care le devaluie, desconsideră, căutîndu-le sau imaginîndu-le sensul. Fără a deveni corset stîngănitor, acest regulator cultural și umanist tonicifică valorizarea de tip estetic, situiînd-o în contextul mai semnificativ, cu viață putere explicativă. Cade și mitul unu centru al tradiției tonului în creația literară către provincie, căci forțe scriitoricești de primă mînă se afirmă, independent de mode metropolitane, în atitea zone ale țării. Și, pentru că aici sint atinse aspecte ale „desprovincializării” e cameri să facem apel un text din Petre Pandrea: „De unde provine orărea provincială? Să fim clari: Weimar, pe vremea lui Goethe, nu era cu mult, mult prea mare decît Mizilul, nici Atena lui Pericle mai întinsă decît Craiova. E chestie de oameni și de capacitatea lor. În provincie nu reușesc decît omii tare și masa e mai dificil de purtat. Slăbînogii au disprețuit provincia. Acolo regulile eterne ale umanității trebuiesc observate cu strictețe. (...) În Metropoli poți face numai simple acte de prezență. Blesumul augustei monotonii a vieții provinciale se transformă în orău mare în blesumul sedentar al cînelii și al tavernii, în incapacitatea de a lua contact unu prelungit și efectiv”.

Problematika abordată în dezbaterile la care ne referim merită a fi minuțios segmentată tematic și adincită teoretic.

Vasile Macovicu

Ion Sălișteanu: „Lectură”

Protocronism și antidogmatism

Cînd, la 1977, apărea ideea de „protocronism” (legată de o culegere de studii, „Din clasicii noștri”, de Edgar Papu), constința literară românească s-o primisească: G. Călinescu în „Istoria literaturii române...” (și mai ales în eseul incheieric asupra „specificului național”), Lucian Blaga cu „Spațiul moritic”, Nicolae Iorga cu „Introducere sintetică”, Vasile Părvan cu „Getica”, și, mai înainte de ei, S. Mehedinți și H. H. Erblich. În felurile proporții și cu incheieri proprii, aceștia, ca și alții, ilustrează protocronismul chiar dacă ideea nu căpătase, pentru ei, un nume. Sigur este că în esența ei această exemplifică o experiență a literaturii române în latura voinței de specific și a universalității de esență, aflată alături de criteriul difuziunii. A fi „specific” înseamnă a fi „universal”, prin aceea că o cultură e o dezvoltare în cadru ireductibil al ideii de universalitate; a această interpretare este kantiană.

Fîind o prelungire a unei însușiri de reprezentanță a căror unificare trebuie făcută printr-o doctrină comună, rezultă că „protocronismul” desemna o realitate a creației românești, aducînd la obiect un program adeseori intuitiv și a cărui coagulare venea nu atit din transmiterea instituțională cît dintr-un fond antropologic diferențiat. Apelul la specificitate înseamnă mai degrabă „îmăntare organică” (după formula lui G. Călinescu) este de înțeles în felul unei resuscitări a „substratului”, dacă înțelegem prin aceasta o materie fundamentală susținută perisabilității. De altfel, „substrat” și „sincronism” sint noțiuni cu valabilitate de problemă la români și a pune accentul cu precădere pe „substrat” înseamnă a da „sincronismului” funcțiunea secundară pe care acesta trebuie să p aibă într-o cultură supusă îndemărilor difuzioniste cu origini de tot felul. Această complementaritate, care este de proces cultural situat pe lîngă necesitatea de conformație specifică, explică însemnătatea protocronismului ca experiență cu grad de generalitate în culturile fără caracteristica expansiunii.

Ceea ce a împiedicat ideea să se consolideze încă de la momentul inițierii era elaborarea ei sumară și cu prejudecățile unei mentalități care uitase, fără înocență, de Călinescu, Iorga, Blaga, Hașdeu; protocronismul trebuia să fie, de la un punct încolo, o contribuție colectivă la a cărui clarificare venită și istoricii literari, antropologii, lingviștii, esteticii (de altfel, acest fel de studiu e, în chip obligatoriu, întemeiat pe completări între discipline diferite). Două dezbateri, însoțite de alte comentarii, apărute în „Lucaefărul” în 1977 și 1978 (adunate, în chip salutar, într-o „addenda” a volumului „Exactitate admirabilă”, de Mihail Ungheanu), exprimă, mai acut decît observațiile din originaia cule-

Ion Sălișteanu: „Tăsoare”

gere „Din clasicii noștri”, ideea de protocronism. Zicînd, altădată, că protocronismul e antidogmatic, voiam să accentuez ideea de valori fundamentale pe care ne-o propune, în contrast cu frigida, fată de esențele naționale, direcție culturală a anilor cincizeci, de după război. Este, de altfel, obligatoriu a privi protocronismul în dezvoltarea doctrinară iar nu în strictă determinație de accepțiunile pe care i le dădea creatorul termenului propriu-zis. Terminologia nu înseamnă, în acest caz, decît un conținut parțial și este de imaginat că destule confuzii își au originea în propozițiile puține, cu infășurări teoretice, pe care le conține „Din clasicii noștri”, unde absența unui eseu explicativ obligă pe examinatori să recurgă la fragmentele analitice. Este, asadar, de observat că în cuprinderea protocronismului intră atit propozițiunile aceluia care a inventat termenul și a punctat semnificațiile cît și, mai ales, acelea rezultate din contribuțiile ulterioare, care sint ale lui și ale altora.

Asadar, ce este „protocronismul”, la aproape zece ani după întilnii opțiunii pe tema aceasta? Protocronismul e, mai întii, de toate, reformularea unui canal de istoriografie literară care înalță în abstract experiența comunității literare a Europei occidentale. Orînduirea de antichitate, Ev Mediu, Renaștere și Umanism, baroc, clasicism, luminism, romantism și modernism e dovadă a fi o formulă de evoluție regională și nu universală și a nu o respecta nu trebuie socotit un element de inferioritate ori de întîrziere (de asemenea, nici de superioritate). Cronologia unei regiuni nu e cronologia universului și dacă literaturile asiatice ori americane au alt ceasornic interior, aceasta nu înseamnă că ele nu sînt prin creație, în universalitate, de vîrstă, Europa; nu e vorba, nici cronologia regiunilor literare europene (danubiană, scandinavă, balcanică) nu o respectă pe aceea a Occidentului. De aici rezultă că noțiunea de creativitate se ține în autonomie de impulsul exterior care, atunci cînd se produce, poate cel mult să adauge o notă de varietate înzădită de structura autonomă, dezvoltînd o latență. Intrucît creativitatea e pretindîndu-se virtuală (cîci o altfel de viziune ar fi segregacionistă și fundamentată pe absurdul rasial), rezultă că literaturile au drept scop ultim organizarea intuitivă în ideea valorificării unui specific; universalitatea e văzută, din acest punct de vedere, ca o trăsătură a valorii față de uman și nu o termen cu origina în relativ. Literatura universală e, în ideea protocronică, nu literatura difuzată în universalitate, ci o comunitate universală de valori diferite rezultate după specific; adăugînd un răspuns propriu la ideea de umanitate. Cîtă vreme criteriul difuziunii e fără valoare, căci universalitatea e înțeleasă prin intrinsec, s-ar înțelege că o literatură ajunsă la creația de valori (chiar și de esență populară) poate să desăvîșoare în cadrele ei elemente pe care atele încă nu le cunosc și pe care abia un moment ulterior le face să apară acolo, în deplină autonomie ori prin sugesție. Presimțirea unei direcții ori a unui curent, generalizate apoi prin difuziunea dintr-un alt punct decît cele unde se produsese anticipația, nu are valoare prin anticiția simplă (căci altfel e de admis criteriul difuziunii și s-ar înțelege că elementul nedifuzat nu există) ci prin adăugarea, la un organism cultural propriu, a unei trăsături dovedită a posteriori ca fiind universală. Sint de disociat universalitatea de esență a creației (care poate să dea caracterul „protocronismului” și a literaturii) și a punei accentului pe capacitatea ei de anticipație și universalitatea confirmată, prin intermediar, atunci cînd protocronismul la aspect de previziune, universalizată apoi de alții, în culturile de expansiune. Amîndouă dau caracter „protocronic” unei literaturi, recomandabilă fiind universalitatea de esență, căci universalitatea și universalitatea literar universal (chiar dacă difuzat mai puțin sistematic) cită vreme au pe Eminescu, Sadoveanu, Călinescu, Blaga, Argeșzi, Iorga, Caragiale, Hașdeu.

În sfîrșit, o mențiune: a zice „protocronism” și nu „protocronie” nu vrea să spună a căuta anticipația unei literaturi, alcătuiînd în acest fel un tablou de injustiții, ci a face înainte de toate, program din înaintarea ei în cadrele organice, cu precădere specifice, completînd la ele ceea ce are corespundere în entelehii. Este distanța între evaluarea pasivă și doctrina evoluției calme, care simte că nu are trebuință de excese din moment ce materia ei exprimată nu are, față de vitalitate, goli.

Artur Silvestri

Andrei Ștefanku

Speram că eu cum Homer... Și-nfrigorat cum Ovidiu...

Că a fost toamnă a fost doar circumstanța atenuată a întoarcerii mele la tine cuvint orbitor și prețios cum moneda veche. Pentru această faptă nu mă rușinam căci n-o făptuiam prea des și totuși se părea că m-ascund fără s-o știu pe o coală albă de hirtie, când iarba în prag de zi încrunțită în minile înghețate-n buzunare căutau a căldură apropiată ca lângă un pintec de femeie. Știam că pornirea acestei întoarceri aștepta cu-nfrigorare-n mine de multă vreme și-n vremea celorlalte anotimpuri însă mie mi-era frică de orbire. Știu că trebuia să-mi fie frică și de alte lucruri și de alte stări căci regulamentele exacte și corecte determinau și vămiu toate lucrurile și toate stările posibile precum ghețurile apo. Dar eu nu respectam acele regulamente nu ascultam de legi cind mă întorceam la tine a cuvint tăios și sărat mi-era frică de orbire cum unui pictor. Inșă speram că eu cum Homer... Și-nfrigorat cum Ovidiu...

Rodian Drăgoi

Despărțire

Pe deal un păstor cîntă cu jale din fluiet alături oile ascultîndu-l au uitat să mai pască între ei iarba crește vertiginos despărțindu-i

Carul cu lacrimi

Mă-ntruceam tirziu acasă prin lumină de mireasă toată noaptea mă-ntruceam toată noaptea n-ajungeam cînd eram cînd i eram prins în hamuri tot trăgeam carul greu de lacrimi plin știi că vin și cînd nu vin am ajuns n-aș fi ajuns patul podidit de plîns și tu îngropată-n ieri miresoa a nicăieri m-am culcat n-am adormit urla-n ceruri un cuțit.

Nu mai femei

Peste case și prin oase trec numai femei frumoase și pe drum și pe sub drum trec numai femei de umr peste frunte pe sub pleoapă curg numai femei de apă și prin visuri și prin geamuri văd numai femei la hamuri noaptea-i despăcată-n două numai de femei de rouă iar în firele-mi din barbă dorm numai femei de iarbă

Presimțirea fără dimensiuni

Iată totul se umflă deja nu mai poți determina exact nici muchiile vorbirii noastre și rătăcirile mele după tainicele esențe ale vederii dorința mea desfătarea mea sint zadarnice. Aseară am încercat să nu mai zăresc întunericul aripi ostentive ca amuțit cînd am început să vorbesc în limba inițiatilor iar plantele misterioase ale visului smulgeau din mine ca un clește esența frumuseții înscrise-n limba aceea în măruntaiele mele.

Presimțeam distrageri stihile cuvintelor mă cutremuram n-am fost pregătit să-mi explic senzațiile zădărnicele mele ascunse, nu mai încăpeau în piele vorbele frumoase și de aceea am renunțat să discut cu tine cuvint frumos m-am dus să țip eu - mut și orb...

Călătoria

Pină la coamele valurilor mării ce pieptănau părul soarelui ne-am tot dus. Muți și nevăzători pe drum coleam umbrele, fințiile adăni și pădurile-nfrigorale. Ne-am tot dus în ciuda furtunilor și apelor involvurate cu capetele descoperite cu frunțile în flăcări și buzele fremătînde pină la soare. Și cînd în sfîrșit lingă sare am ajuns cînd lingă sare ne-am copt și am confundat trupurile noastre-n mare, am aflat că-n luptă am fost învinși. Și atunci o bucătă de sare din ochii noștri și ne-am întors înapoi înțelepți și iluminați: vocile noastre se revărsau pieptănate și luminoase în limba maternă.

Traducerea din limba slovacă aparține autorului

Părul tău

Părul tău căzînd din nori mă trîntește-n sărbători părul tău căzînd din lună mă alungă mă adună părul tău căzînd pe munte mă alintă și mă minte părul tău căzînd prin ceață mă îngheață mă dezgheață părul tău căzînd pe casă mă dărimă și mă lasă părul tău căzînd pe geamuri mă găsește ros de hamuri părul tău căzînd pe carte mă adună mă despărte părul tău căzînd pe hartă mă mingieie și mă ceartă părul tău căzînd pe apă mă îngroapă mă dezgropă părul tău căzînd pe maluri mă aruncă iar în valuri părul tău căzînd pe iarbă pune dorul să mă soarbă.

Dimineața așteptată

E numai seară iubito rînille mele te cheamă soarele moare printre crăngi de gutui ia aceste dovezi de iubire să le ai pentru ești prizoniera greșelilor și ție-e teamă să-mi spuie că-ntră tine și mine nu mai este lumină că-ntră mine și tine a ploaie un cuvint s-a umplut dimineața așteptată de vină și e toamnă afară și e toamnă-n pămînt și te-ating mi-ar ajunge doar mina să te simt cite sute de ani? cineva încearcă să jupoaie și luna ca să îi lingă mine n-ai nevoie de bani ia aceste cuvinte ca să știi cine sint ia și drumul acesta dacă vrei ca să plec părul tău e-un cutremur prea rînit de pămînt îți e noaptea fierbinte și zilele reci dacă-ți scriu nu îți scriu că mi-e sete de ceva nelumesc și străin dar sint singur cu clipa înțepită-n perete și sint sfîșiat de-o mireasmă de crin

Vine toamna

Trezește-te iubito vine toamna sint singuri într-o gară unde am fost noi doi în urma mea se-aude cum crește depărtarea și cad aceleaste triste și prea străine ploii tot ce țiam spus este numai cenușă tot ce mi-ai spus miresoa a pămînt dar unde s-a deschis acum o ușă de a pătruns alina frig și vînt? aș mai vrea doar să-ți spun că e iarnă și atit de multă singurătate în mine și frig că absența ta curge ca o ploaie pe geamuri că tu ești zăpada pe care o strig aș mai vrea doar să rog iarba să-mi scrie despre tine și despre un copil născut dar cade alina tristete pe luma iubito că am iaduri în carne și mi-e cîntecul mut.

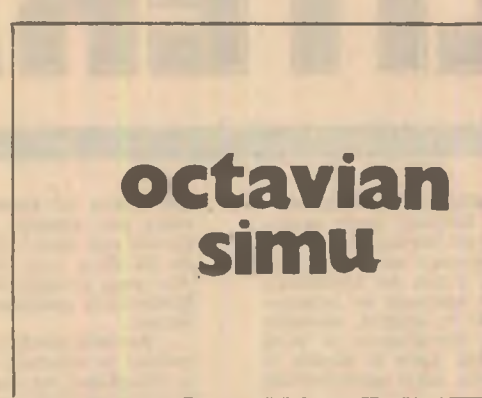
Acceptare

Încăperea mobilată sumar îi sugera lui Traian liniștea treburilor, poartă studului, numat că lipsa în-limitata caldă care să te imbie la o asemenea indeletnicie. Nimic de seamă care să-i fure privirea, nici măcar dizarmonia dintre un element al mobilierului sau altul. Simplu și economic, cabinetul se rezuma la canapeaua tradițională, îngustă și incomodă, în esență un simbol al profesiei, acoperită cu un ceasfar alb, scrobrit impecabil, la fel ca gulerul unei cămăși pregătită pentru plecat în vizită; dar mai era acolo și un dulap metalic, îngust și el, blindat în mod penibil cu două uși de nevia elementară a sprînjirilor coetelor, iată, chiar așa cum proceda doctorița așezată în fata lui.

Selecția în tăcere iscodindu-se reciproc, cu priviri furisate ca într-o pîndă, iar minutele treceau fără rost. Traian ar fi vrut să rînă tăcerea, dar nu o putea face decit cu pretul unei întrebări. A întreba înseamnă a dezvălui o neliniște, ceea ce nu mai era cazul deoarece spre el poartă fără să-l vadă sau fără să-l dozească din fața lui, blatină, eterică, străvezie de obșnă, să aibă un ascendent în acest fel.

Cîtă deosebire între ea și Dora! La modul absolut, se situau într-o polaritate perfectă. Dora, încă de la începutul din vară, de cum o cunoscuse, reprezenta explozia de feminitate, capcana pentru tot ceea ce instinctul lui de bărbat întrezărea a fi bucurie a simțurilor sau pierzanțe, în același timp. De cite ori nu îi fură privirea o siluetă de femeie tolanță ne-nisă sau mîndrind-se azale, alunecînd printre semenii ei ca o rețină! Și totuși, Dora, ea fusese altceva. Ea lesise din mare ca din semin, udă, cu bulgărilor mărunti de apă lucid în soare, cu mil de irizații de curcubeie minuscul tabe-înd suprafața arămie a trupului. Ea venise spre el poartă fără să-l vadă sau fără să-l dozească din fața lui, blatină, eterică, străvezie de obșnă, să aibă un ascendent în acest fel.

Dora s-a strecurat apoi printre oameni, a lăsat din ce în ce mai grabită, pină ce el a pierdut din ochi trupul acela orbitor. Era de presupus că lesise din apă sau din aer, în altă parte a plajei, după ce înțotase praca mult. Chiar în aceeași seară a zărit-o la bar, Era înconjurată, desigur, de mai mulți bărbai. Tinea în mîna ridicată un pahar cu o lichior rosatică și încerca să ciocnească veselă cu floarea. O ovationau pentru cine știe ce vorbă de spirit sau pur și simplu pentru frumusețea ei dublată acum de rochia turcoaz decolată ciudată la soate. Era o minunată de femeie și el nici măcar nu mai încerca să-i ascundă neliniștea în care se confundă cu fiecare clipă. Fără să vrea, prin ochiul mic, s-a aplecat de trupul zgomotos, cu acel soi de curaj umitor al oamenilor timizi, obișnuiți să se descurce. Se stia totuși la adăpost pentru că ea nu l-ar fi recunoscut, oricîtă memorie vizuală ar fi

Octavian Simu

avut. El era unul din multime, iar zgomotul din bar îi punea la adăpost poate și mai bine decit orice altceva. Ea și-a continuat senin seara zburînd cu veselie din brațele unuia în ale celuilalt, dansînd drăcește tot felul de ritmuri care să-i pună în lumină formele armonioase.

A rămas pină la sfîrșitul programului, abia mișcîndu-și picioarele ca de plumb. Băuse în neștiire, mecanic, absorbit de spectacolul acela obsedat al trupului ei miădios.

Doctorița îl îndemna cu pachețul de țigarete întinse peste birou. Aștepta, de data aceasta îl privea drept în ochi și își umezea buzele parcă pregătindu-se să înceapă, să-i spună, în sfîrșit, citeva vorbe, acolo, ca un început de conversație. La urma urmel, doi oameni nu pot rămîne la nesfîrșit într-o încăpere fără să-și vorbească.

Nu, multumesc, nu obișnuiesc să fumez. Și-a retras mîna. O mină lunguțată, cu degete fine, ca în icoanele bizantine. Halatul alb cu minciile sulfocate pină spre cot părea un cadru de tablou, contura oricum o înfățișare strălucită din alt veac, în contrast evident cu profesia ei pragmatică, încercată de responsabilități. Ar fi putut fi la fel de bine, însă, și o călugăriță lesită pe neașteptate din chiliia ei, topindu-se acum pe fundalul peretelui alb din spate, începîndu-se pină la dizolvare.

A căutat-o cu stăruință; avea acum un scop precis - vacanța lui lezea astfel din lincezeala informă și anodină autotimpusă - a căutat să afle în care din vilele stațiunii locuia Dora. Procedese copilărește, adolescentin, urmărind-o de la distanță. Uneori dimineața încerca să se apropie cit mai mult de ea. Căuta, ca din întimplare, prin preajma ei, un loc unde să-și așeze prosoapul său portocaliu. În citeva zile l-a ghicit programul, orele de somn, momentul intrării în apă, obiceiul de a nota cit mai departe în larg. O aștepta să revină, să-și facă scurta alergare și apoi odihna. Ea schimbă mereu costumul de baie parcă din ambita de a mînuși abilit un curcubeu festiv de culori pastelate împletit cu arămiul pieții ei tulburătoare.

S-a aventurat apoi mergînd pe urmele ei la vremea prînzului, cînd se retrăgea, aproape întotdeauna singură, după ce toată dimineața roiseră în juru-i prietenii pe care îi înfîlțea și seara. Așa îi aflase și numele. Prin meticuloasă observare trăsese concluzia. Înstitora pentru el, că nici unul dintre cei care o tituiau nu era partenerul sau iubitul ei cu drepturi depline.

În preajma plecării lui, poate chiar numai cu o zi înainte de a se sfîrși vacanța, a urmărit-o pină la Oficiul Postal. A urcat scările la doi pași în stăpela ei, a lăsat-o să intre și, prin transparenta ușilor, a văzut-o oprindu-se la ghișeu pentru fișe de telefon. A intrat apoi într-una din cabinetele interurbane. El a profitat că începea să se adune lumina și s-a fixat la aceeași cabină așteptînd-o să termine convorbirea. Erau din nou aproape, despărții doar de paravanul din sticlă. Gîndul lui furios fugea spre ființa înoltească de la capătul celălalt al firului, avea păstrut care ar fi trebuit să fie ferecătă și era scuturată de Dora, că ea e gata să-l comunice lucruri importante, oricum dovedind o legătură cu ea. Între timp, începînd să vorbească, părea puțin agitată și gesticula. Foarte repede s-a întors chiar cu spatele, ca și cum ar fi intenționat să se pună în adăpost de orice ureche înfruntătoare. Precauție inutilă, din interior nu răzbă-

tea în afară nimic inteligibil, poate doar frînturi de cuvinte și exclamații.

După ce a terminat, a pus moale receptorul în furcă, apoi s-a răsucit, cu gîndul să iasă din cabină. A deschis ușa și a stat o clipă indecisă, cu privirile în pămînt. Ridicînd ochii, l-a găsit pe el așteptînd și l-a întrebat dacă poartă să mai dea un telefon. Nici nu era nevoie de acordul lui, doar așa se face, nimeni nu se supără dacă mai așteaptă un minut, două, la nevoie. Numai că ea, de data aceasta, l-a privit în față și ceva neclar s-a petrecut acolo, pe loc, neclar pentru ea.

Deci dumneata ești cel care mă spionezi? l-a întrebat. Constat că e chiar adevărat. Nu mi-a venit să cred, deși băștie mi-au spus-o de citeva ori. E adevărat? Ce?... V-ai exprimat greș i-a răspuns el. Nu v-a „spionez”, nu, în nici un caz, nu acesta este cuvîntul.

Atunci, ce este? Dacă aveți timp, o să vă explic. Telefonai unde ai avut intenția, eu v-aș aștept, vă pot aștepta oricînd.

Nu mai este nevoie. Am terminat cu telefoanele, iar timp... timp, ca să spun așa, am berechet, doar sint în concediu.

Dora nu mai avea nimic vesel sau exuberant. Știa să fie decit, tăcătoare și distanță, iar el nu se mai simțea înspăimîntat la gîndul că odată și odată tot ar fi trebuit să stea de vorbă cu ea, să-i spună tot. Care tot? Nu știa, nu-și făcuse planuri despre inevitabilul dialog. Acum emoția lui se topise în întregime, nu mai avea de ce să se teamă. Poate că dacă ea ar fi fost mai veselă, strălucitoare ca în mijlocul prietenilor, ar fi avut temei să se restringă cu timiditate la fraze convenționale care nu spun mai nimic, dar așa, venită pe pămînt, fără nimic festiv, ea era, credea el, o făptură ca orice alta.

A profitat de starea aceasta de pace interioră, bine venită, și l-a istorisit cum tot ce se petrecuse, cum fusese începutul, netînuind nimic din cele simțite de el. Un rezumat al citorva zile, nici zec în total, se putea sfîrși într-o relatare de citeva minute, dar povestea o amuză pe Dora în mod evident, asta era lesne de văzut, așa că asupra faptelor se putea reveni oricînd, de mai multe ori, adăugînd amănunte peste amănunte. De unele detalii își amintea și ea, în alt mod, desigur, dar ce importanță avea!

S-a plimbat pe strădute tot mai departe de căile principale pină ce au ajuns la o cabană-restaurant în mijlocul unui plic de copaci mai răsarți, o improvizație în manieră rustică. Au intrat și au rămas acolo pină spre seară. Pentru el după-amiază aceea a fost o sărbătoare.

A putut-o vedea foarte de aproape, l-a cercetat ochii, zimbetul, linia gîtului. Era limpede, aduna în sine frumuseți și feminitate cit zece femei la un loc. S-au reîntors apoi spre centrul localității. Pe lingă ei treceau bicicliști, mai rar masini, ca un decor mobil și nesemnificativ, abia remarcate. Ajunși la capătul aleei care ducea la vila Dorei, el l-a precizat că a doua zi va pleca și l-a cerut îngăduință să o revadă la București, eventual să-l dea un număr de telefon sau să-l indice oricare altă modalitate de a comunica.

Nu. Am să te caut eu, îmi place să am o anumită libertate în legătură cu timpul meu, l-a răspuns ea. Notează pe ceva telefonul tău, dacă vrei.

Nu i-a plăcut procedeeul. Imediat s-a temut că este o capcană, o modalitate simplă de a

teatru

Recenta dramatizare a Misterelor Parisului, semnată de Marica Belligan și Dinu Cernescu, fără să aibă o contribuție în plan educativ, estetic sau cultural, vizează un scop strict comercial, urmărind, prin subiectul pe jumătate aventuros, pe jumătate melodramatic, să obțină succesul de casă. Cîțiva dintre eroii cărții de aventuri sint ușor creionați pentru scenă, fără să poată împlini personaje cu consistență dramatică. Prezența actorilor adaugă personajelor, mai mult nominalizate în scris, o încărcătură de mister, de amărăciune sau de malțozitate, dîndu-le o oarecare greutate și autenticitate, o anumite stabilitate temporară. Prin interșanțarea, pe un fundal negru, a citorva elemente (două fotolii și un birou, două arcade de fereastră, încadrate, apoi, de faldule unor perdele), scenografia lui Mihai Mădescu creează sugestia cadrului de epocă, solicitat de locul de desfășurare al acțiunii. Dinu Cernescu încearcă să redea, prin mizanscenă, o anumite rigoare a jocului realist, credibil, făcînd din notari personaje centrale astfel ca prin dubla ipostază în care apare de om al legii și de rege al bandiți-

Medalionul de argint

lor - să realizeze o legătură între cele două lumi; a celor bogăți, abuzînd de titluri și bogăție, a celor săraci, uzînd de violențe și crimă. Actorul Ion Pavlescu imprimă notariului Ferand distincție, siguranță de profesionist, diabolism suficient, pentru ca toate personajele, care vin să i se încredințeze, să creadă în el și să se lase derutate, încurcate, înșelate. Ipostaza a doua, de Barbă Rușie sau de General, cum i se spune în lumea oncasilor, a hoților, este doar schițată, actorul trebuind să-i reducă intervenția la nivelul de simplu figurant (de mare expresie, e adevărat!), partitura nepermițîndu-i să se desfoare, din păcate, pe măsură posibilităților. Desi în dublă manifestare, rolul este neîncredibil pentru valențele actoricești ale lui Ion Pavlescu, neutilizat, pină în prezent, la adevărată valoare. Atrășind degetul pe rană, trebuie să spunem că nu într-o asemenea piesă ne așteptăm să-l vedem pe Ion Pavlescu. Nu mai puțin frustrat se prezintă și Florin Zamfirescu. Neavînd replică, lui nu-i este suficient rangul personalului. Mult prea rezervat și timid, pentru a avea aplombul printului sau pentru a ne convinge că-i poate învinge pe temutul Cuițlar (Adrian Vișan), Florin Zamfirescu nu se lasă

cucerit de prestanta printului, „rangul” actorului forțîndu-l pe Rodolphe să se plieze emplotului său. De aceea, el poate fi blind și generos cu Fleur de Marie, dar nu prea poate să fie dur și distant cu contesa McGregor. În datele rolurilor, consensăm prezența actoricești. Anca Neculce și Liana Mărgineanu, prima ca mamă tănuită, cea de-a doua ca orofotoare, a copilul pierdute, Valeria Sitaru este o Fleur de Marie cu farmec, gingăsie, naturalitate. Florin Dobrovici este aici îndrăgostitul purtăm, care o pierde din ochi pe Marie. Pictorescul Cuițlarul (Adrian Vișan) este palid din concepție dramatică și devine forțat și stingac cînd actorul trebuie să-și plîngă compromiterii în fata printului Rodolphe. Ca de obicei, Dorina Lazăr este explozivă, dinamică, spontană. Cucu-vaia Chioară, pe care o realizează, implică o gesticulație nervoasă, un studiu atent al detaliilor, o mișcare scenică în forță. Fratele ei, de sine și de futuro, îi oferă posibilități mai reduse de joc lui Paul Ioachim, acesta fiind un fel de umbră a celui care conduce mirșavile. Reconstruirea adevărului, pe baza recitării medalionului de argint și distanțarea acuzățiilor, căruie asupra demnității contesei aduc pe scenă și în sală un scurt fior de emoție. Considerîndu-i ca un spectacol de vacanță, Medalionul de argint își va câștiga probabil, suporterii. Tînuind cont de faptul că este vorba de ultimul spectacol al lui Dinu Cernescu la Teatrul Giuleschi, am fi dorit, desigur, o altă înălțime acestui moment de desprindere...

Nicoleta Gherghel

film

I. Este de observat că, în ultima vreme cît puțin, adaptările lui tot mai mult locul ecranizărilor, libertății pe care și le iau filmele față de literatura de care pornesc fiind și ele tot mai substanțiate; de la ecranizările făcute cu religiozitate cîndva - de un Victor Iliu de pildă -, și pină la adaptări cum sint cele după Căleandru, Fram, ursul polar, Nada Florilor sau Înlocuire, este o distanță care echivalază cu schimbarea de mentalitate: de la respectul fără margini față de literatură și pină la fotosirea literaturii doar ca pretext, s-a ajuns în timpul unei singure generații; aceiași regizori care, în urmă cu două sau trei decenii, preluau pios cultul literaturii, par a se fi piclitiști astăzi de atita respect spunîndu-și pesemne că a sosit momentul ca filmul să-și afirme independența; orgoliul celei de-a șaptea arte de a fi ea însăși, pe picioarele sale, fără să se mai simtă obligată să dea dovezi de virtute nici ertelor plastice, nici teatralii, nici muzicii, și nici literaturii, este orgoliul firesc al maturității; dependența, situația de subalternat, este o condiție nedemnă pentru o artă care vrea să-și urmeze drumul propriu, să aibă propria istorie. Ruperea de tutorii săi nu este, pentru film, doar o ambiție, ci o condiție necesară pentru afirmarea

Ecranizări și adaptări

propriei personalități; pentru a fi artă a adevărat, pentru a contribui la rîndul său la explorarea spiritului epocii, filmul nu se poate multumi să trălească în umbra celorlalte arte, făcînd doar serviciu de popularizare - pentru că e mai accesibil publicului larg; ca orice libertăți și-ar lua, filmul va depinde întotdeauna de cuvînt, de imagine, de sunet și de actori, asta este cu totul altceva; că a beneficiat și beneficiază încă de sprijinul consistent al celorlalte arte, iarși

nu este de condamnat, pentru că în cele din urmă beneficiul este reciproc; ceea ce pune însă la îndoielă înseși maturitatea filmului și libertatea pe care pretinde că și-a cîștigat-o, este tratamentul nedern de care au parte uneori opere literare transpus pe ecran; ușurința cu care filmul prela uneori modele literare pentru a le face de nerecunoscut, coborîndu-le pină la nivelul modest al unor istorii de duzină, își iale respirația. Sigur că, în spui, nu filmul este de vină de faptul că apar asemenea situații, ci un regizor sau altul; mai e apoi și posibilitatea unui eșec - un colaps, o vacanță a inspirației... Oricine poate să gresască, nu-i așa? A face de aici filmului proces de intenție este prea mult... Dar cînd greșeala devine regulă și o ecranizare bună - excepție - te întrebă dacă nu cumva filmul își la respectivele libertăți înaintea de-a fi în stare să suporțe nu numai avantajele, dar și dezavantajele libertății. Atît de puține au fost în ultimele decenii ecranizările cu adevărat reușite, încît pretenția filmului nostru de a trece la adaptări devine de-a dreptul operă amăltoare; oricît de plătitoare ar fi caligrafia și dictarea ele sint necesare - dacă vrem numi să scriem, dar și să înțelegem după aceea ce-am scris... Și parcă filmele lui Iliu, caligrafiate conștiincios după opere literare, teatrală și atrăgătoare uneori din punct de vedere tehnic, trăind modest în umbra modelului de la care pornesc, fără pretenția emfatică de a acoperi vocea originarului, sint mai demne de atimă decît atitea sticle plătice care se așează în fata unor scriitori pretinzînd că ele sint acelea care dau lumină și căldură.

Nicolae Mateescu

se scutura de el. A plecat cu inima strinsa. Sansa lui de a o revetca... depindea de un minuscul petec de hirtie. Fragila sanasa. Sita el cum sint fetele, cit de numeroase obiecte marunte zac aruncate in dezordine intr-o poezie; un univers al rujurilor, creolelor de conturat sprincene, monedelor sau tichetelor de autobuz, un labirint in care o hirtie ca a lui se putea rãci.

— Chiar nu fumați deloc? Deloc? se auzi glasul doctoriței, venit parca din ceata zidului din spate, aducind cu sine chipul ei, cenușu acum și trist.

A obosit, se gîndi Traian, poate că ar fi mai bine să o lase în pace, să se odihnească, desi ea i-a trimis vorbă să o aștepte în cabinet. Trebuia să o refuze din nou. Ea aprinse deîndată chibritul, cu gesturi molcome, bine stăpînite, de fumătoare înrãită, pătimașă. Oare a cãta țigară era? Cel puțin trei jumãtãți strivite, cu filtrul gãlbui rãsucit, se zdunaserã în scrumiera albã.

— V-ar face bine, insistã ea, și glasul i se topi timid, nepuțincios.

Doctorița clipi apoi de cîteva ori, revenind la muțenia ei serafică de loacă bizantinã, cu privirea blajinã, aproape bolnãvicioasă.

Abia peste vreo trei sãptãmîni a sunat Dora. A telefonat seara, tirziu, la o orã cînd nimeni nu mai are chef de vorbã. I s-a pãrut ciudat faptul cã ea avea aerul cã s-ar fi despãrțit abia cu o zi înainte. Nu a dat nici o explicație, nu s-a justificat de ce îl cautã abia dupã atitã timp. Treburile erau oricînd, desigur, dar dacã vrei, aflã un prilej, un minut acolo, și îl gãsești pe cel care te interesează. În sinea lui fusese dezamãgît de tãcerea ei. O zi, douã, chiar trei, ar fi acceptat și genãtate. Explicații existã cu dîmnea, dar aproape o lunã era cam mult. Se consolase cu gîndul cã o va reintîlni timpuriu undeva. Dar latã cã ea s-a ivit din nou pe neașteptate, cînd nici nu mai spera.

Au convenit sã se vadã a doua zi și sã înceapã sã intre la un film care fãcuse mare vîlvã.

A zãrit-o deîndatã în mulțimea de oameni care se agita la intrare. Era strãlucitoare cum o știa, pãrea chiar mai odihnitã decît la maro. Ochii ei verzi, encoli, îl sãgetau cu o privire filtratã vag dincolo de realitatea din jur.

Nu au izbucnit sã obținã bilete, nici mîcar așteptînd ocaziile din ultima clipã. Poate a fost mai bine așa. De data aceasta îl avea de gînd sã fie decis, hotãrît sã stabilească o modalitate permanentã de a lua legãtura cu ea, o cale de apropiere realã între ei. Abia atunci a simțit cu adevãrat măsura în care îl lipsise, dureros, prezenta ei. Dintre-atãtã totul își avea un rost, lumea pãrea clãditã cum se cuvine, gîndurile își puteau lua zborul oricînd de cutãzãtoare ar fi fost.

Din seara aceea a început, de fapt, o prietenie ciudatã; din partea ei o camaraderie seninã, luminoasă, fãrã ascunzãsurã. La el însã era vorba de dorința apropierei lor, o dorință pătimașã, încãrcatã de suferință, copleșitoare prin intensitatea ei insuportabilã.

A fost o lunã întreagã de nebuție a simțurilor rãscolite în care victima, el, nu a avut alocã de fãcut decît sã lupte cu sine. Se întîlneau pe strãzi lãturalnice, greu de gãsiti, descoperite de ea în parcuri mîcã de aștepta tãnușitã o bancã de lemn în stații de troleibuz din cartiere mãrginase sau la capãt de linie, oriunde, numai nu într-o camerã, undeva, la el sau la ea, pentru a o îmbrãțișa în voie. În plus, nu a reușit sã afle despre ea nimic mai de seamã. Știa doarãzã cã lucrează la un laborator. Ce fel de laborator și unde anume, rãmãsesse o tãinã. La fel de misterioasă îl apãrea situația familiei ei. Avea sau nu avea o mamã, undeva în Ardeal, greu de spus; despre alte rubedeni, nici un cuvînt. Încercã sã se împacã cu toate ciudãțiile ei, în nãdejdea cã încet, treptat, lucrurile se vor aranja de la sine.

Intr-o dupã amiazã însã, aproape cã a somat-o, amenințãtor, cu inima strinsa, desigur, de teamã cã o sã-i ridicã în nas nepãșãtoare, cã va rupe orice legãturã cu ea dacã nu renunță la hotãrîrea bizantã de a nu cumva stãrea necesãrã de lucruri. Se aflau foarte aproape de casa lui, dupã ce pelerinãserã destul de mult pe strãzi. Erau amîndoi obosiți și însetați.

Urcînd cele trei etaje, el se gîndea îngrijorat dacã Dora nu o sã-i displace locuința lui mîcã destã aranjatã, așa cum a putut, în ultimul an și jumãtate de cînd s-a ambiționat sã se descurce singur, fãrã amestecul pãrinților. În realitate, era mîndru de ceea ce realizase, dar cu o fãpturã ciudatã cã Dora nu știa la ce se sã aștepte. Numai cã ea, crispãtã, mesteacã la ce e în jur, s-a nãscut bea un pahar cu apă și în urmãtoarele zece minute a plecat. Peste puține zile, însã, a acceptat sã vinã din nou, direct de la slujbã. A fost foarte punctualã, sositã cu un aer oficial, sobru. Nu pãrea sã mai fi trecut în ziua aceea pe laborator. Era elegantã, mai frumoasă cã nicio-dãtã, armonioasă, cu gratie deplinã.

— Vreau sã vorbim astãzi foarte serios, i-a spus el. Cu maturitate, cu... — Bãnuiam, a ris ea. Trebuia sã vinã și astã.

Dora! Știi foarte bine cã-mi esti nepus de dragã. Nu mai pot trãi departe de tine. Îmi doresc sã fim împreunã, ar trebui sã ne cãsãtorim.

A ris din nou, parca nu înțelegea ce se petrece în inima lui. Te-am rugat, Dora, vreau sã luãm o hotãrîre, cu seriozitate.

— E frumos ce spui, recunosc, numai cã așa ceva nu este posibil.

— De ce? De ce nu se poate? Cum așa? Traian, mã, am cã-ți spun. Nici mîcar nu încercã, dar mai bine sã-ți spun. Nu mi-e rușine cã trebuie sã-ți-o spun, ei bine, eu voi avea un copil. Înțelegi? Aștept un copil!

Doctorița se ivi din nou din aerul alburit învãlitor, lesînd în realitate imediatã cu vesticele ei ligarete fumate pe jumãtate, nervos, precipitat, sorbind adînc fumul de parca l-ar fi aspirat cu toatã fãptura.

Știu ce crede, gîndi Traian, poate cã îl considerã un imatur, incapabil sã tragã și el un fum de teamã sã nu-l cuprindã amestecul.

— Sã vă spun ceva... înțelegi apoi încu, rezicãz în muțenia ei resemnatã și se desprinsese de realitate spre albul peretului.

În zadar ar fi încercat sã discute cu ea atunci noutatea nãpraznicã, incredibilã, despre

sarcina ei. Ar fi fost de prost gust sã intre în amãnunte, sã afle despre ce bãrbat era vorba, ce împrejurãri duserã la despãrțirea lor, pentru cã era evident cã așa stãteau lucrurile, poate nu foarte de multã vreme. Toate acestea îi trecuserã lui prin minte fãrã sã le rostească. La fel de deplasat ar fi fost în clipa aceea a mãrturisirii ei sã discute, de fapt, ora. Dora se comportase cu el cinstit, ireproșabil. S-a și ridicat imediat, gata de plecare. Avea totuși lacrimi în ochi, desi el nu spusese nimic muștrãtor. Poate cã tãcerea lui sã o fi îndurerat.

— Trebuie sã plec, s-a scuțat ea. Eram datorã sã-ți spun adevãrul. Știu cã asta schimbã totul între noi... — Dora! Nu! Stai pușin, lasã-mã sã mã dezmeticesc. Poate existã soluții. Nimic pe lumea aceasta nu...

— Bine, bine. Dezmeticește-te. Acum am sã plec. — Te rog, promite-mi cã o sã vorbim peste o zi, douã. Te aștept aici, oricînd. E bine așa? — E bine. E foarte bine. Miine sau poimîne o sã revin. În orice caz, iartã-mã cã a trebuit sã fie așa.

Nu s-a mai reintors. Nici a doua zi, nici a zecea zi, nici în lunile urmãtoare. A dispãrut, iar el nu a mai avut de unde sã o ia. Nici un punct de reper, nici laboratorul, nici casa, nici telefonul ei nu-l erau cunoscute. O vreme a tras speranță cã hazardul l-o va scoate la cale. Nu a fost sã fie așa. O tristețe de moarte l-a cuprins, și-a fãcut muștrãri cã atunci nu s-a comportat mai energic, bãrbãtește, cu maturitate. Fusese un prost, o știa prea bine. Înțînștã o femeie ca ea, te îndrãgoestești cu un nebul și o lași sã-ți scape din minã pentru... pentru ce?

Timpul a trecut chinuitor, mereu cu gîndul la tot contextul în care ea, de fapt, evadase, lipsitã de cea mai micã încredere în el. Au trecut cîteva luni, cînd, șase, pînã cînd, la fel ca prima oarã cînd l-a telefonat, l-a auzit glasul la aparat. Nu l-a venit sã creadã.

— Da! Eu sint, Dora! Te rog, Traian, te rog, dacã ai pușinã vreme așa vrea sã vii aici la mine, mie mi-e greu sã mã deplasez, am nevoie de tine. Notează-ți adresa mea.

A alergat ca un nebul. Abia dacã și-a luat în grabã un pardesiu, noroc cã, desi decembrie, timpul se menținea cãlduros, excesiv de cãlduros. A avut noroc imediat de un taxi și în nici un sfert de orã a fost la ea.

O gasonierã cochetã, poate pușin neglițatã, cu recare dezordine prin camerã, dar aliminteri rînduitã cu personalitate și gust sigur al culorilor. Ea, Dora, la fel de frumoasă, neschimbãtã la chip, poate doar cu un ușor aer de tristețe. Numal trupul, modificat de sarcinã, greoi, diform, ascuns într-o rochie largã, se mișca încet, cu dificultate.

— Te-am chemat sã mã ajuti. Sint singurã, singurã de tot. Poate nu ți-am spus, nu am pe nimeni și-mi-e teamã. A început sã-mi fie teamã. M-am ținut bine pînã acum, dar, latã, mi-e o teamã îngrozitoare. O teamã fãrã suport, fãrã motiv. Nu știu de ce, nici nu știu ce fel de spaimã m-a cuprins. Mi-e rușine cã e așa. M-am gîndit cã nu o sã-ți fie greu sã mã ajuti. Mai am cîteva zile pînã o sã nasc...

— Taci, am înțeles. Sint aici, vezi bine. Am venit aici ca sã fiu lângã tine.

O iubea! Nimic nu se schimbãse în sufletul lui. Inima îi era inundatã de bucuria imensã a regãsirii. Simțea cã trebuie sã facã ceva extraordinar, sã... Deodatã și-a dat seama ce trebuia sã facã. Era cel mai logic, cel mai omenesc gest.

— Dora! Ascultã-mã bine și nu comenta. Rãspunde-mi doar dacã vrei sau nu, nimic altceva. Astã varã te-am cerut în cãsãtorie. Îmi mențin cererea, e la fel de valabilã cã atunci. O putem face în cîteva zile, în cel mult o sãptãmînã. Rãspunde-mi!

— Mã crezi capabilã sã judec astfel de lucruri acum? Lasã-mã înțil sã nasc, sã se termine, sã-mi vãd copilul.

— Nu, nu așa, copilul trebuie sã aibã și un tatã...

— Traian! — Dora, te rog, îmi doresc din inimã, vreau sã-mi fi soție cu tot ce e al tău. Începem o viață nouã. Știi ce înseamnă asta?

S-a scãstãrit ieri, la o sãptãmînã dupã discuția aceea. Cei cîțiva martori, colegii lui, au adus o mașinã cu care, de fapt, au venit direct aici, la spital. Începuserã durerile, se apropia nașterea.

Acum se aflã în spital nici nu știe de cînd, poate de mai bine de zece ore așteptã înăpãta, cînd într-o încãpere rezervatã taților, cînd plimbîndu-se pe coridorul îngust și întunecos dintre sala aceea și ușa de la intrare. În urmã cu trei sau patru ore a apãrut o asistentã în halat alb și l-a anunțat cu un zîmbet profesional:

— Aveți o fatã! Felicitãri! Sã vã trãiascã! E întreagã și sãnãtoasă. Soția dumneavoastrã încã mai are pușin de tras, încã nu se simte bine. Doamna doctor vã roagã sã treceți în cabinetul dumneaei, sã o așteptați. Insistã sã o așteptați. Veniți cu mine, vã conduc.

Doctorița se aflã acum aici, în fața lui. A așteptat-o mult timp, înțepînt în scaunul din cabinet, privind mereu spre moblierul sumar. Nu a îndrãznit sã se miște de acolo.

Sint dezolatã, se auzi glasul ei, sint dezolatã cã a trebuit sã așteptați atit de mult. Măcar dacã aș fi putut sã vã aduc vesti bune. Din pãcate, nu!

Îl privi îndelung, palidã, aproape strãvezie, iar miinile îi tremurau ușor, degetele abia de mai izbuteau sã ținã țigara cea nouã, de curînd aprinsã. Trase un fum aduc, aproape ca un oftãt, și fãcu gestul omului dezarmat.

— Măcar dacã... reluã ea, dacã v-aș fi adus vesti bune.

— Repetã mecanic formularea ambigüã a „vestiilor bune” abîntîndu-se sã treacă mai departe cu discursul ei aparent fãrã noimã. El era atit de obosit încit nu realiza efortul ei de a păstra calmul aparent, necesar, profesional.

— Ei da, îmi pare nepus de rãu, nu am putut-o salva. Soția dumneavoastrã... știi, hemoragia nu a putut fi stãpînãtã, sãrã, de-a sã stîns. Sint douã ore de cînd a murit, dar nu am fost în stare sã vã spunem. Fețta, în schimb, este bine, o sã ne ocupãm de ea cã treacă peste handicapul acesta cu care intrã în viață...

Lumina dimineții se strecurã brusc prin ferestãrã aducînd cu sine o fulgerare de frig, poate și un țipãt interior de durere, o spaimã a nepuținței, timp în care silueta bizantinã a doctoriței pãrãsi încãperea, așa cum un actor ostentiv se strecoarã în întunericul culiselor.

Desene de Sabin Ștefanuță (În paginile 4-5)

dan iorga

Zăpezi

Am poruncit zăpezi pentru o mamã în ceasul reușcãrilor tirzii în iarna amintirii ce se-ntoarã spre cea mereu rãmãsã ofrãnã de copii.

Am legiuit flori albe pentru mama pios sã îi sãrute mina dreaptã, sã-i oblojească sufletul și rana zãpezilor de mame care-așteaptã.

Mor anotimpuri, zãpada împietrește, din rãdãcini un univers ne cheamã, copii încãrunții ne-oprim la poartã.

Zãpada ne deschide și ne iartã.

Rãtãciri

Pași pe nisip amintiri de școli și meduze, sãci pierdute prãt anolimp rendez-vous între-nimeni și nimeni, vînt mușcat între buze, pași pe nisip pescãruși azvîrliti de furtunã pașii tăi și oi mei rãtãciți pe o plajã bătutã de brumã.

Pașarea Phoenix

Am deschis ușa larg și-am lãsat frigul sã intre în casã — cerșetor zgribulit și bolnav de o boalã ascunsã am lãsat sã caute vîntul sîngerind prin cristallul paharelor sporte strãlucirea de-odinioarã din timpul domniei nopților noastre, am chemat apoi zãpezi sã steargã peretiile de soapele rostite-nãuntru iar la urmã, la urmã am strigat ploile sã-mi spele cenușa pãsarii Phoenix sã o spele.

Le chevalier

Cãlãreț în amurg bãtrîn hidalg cu spada roasă copil de flori fugit desculț de-acasã cînd explodau livezile în pirg, se-aratã uneori în ierbi la coasã înșcroșat cu morile de vînt și fluiere hoinar peste pãmînt...

ioan ursan

Drum spre eroul necunoscut

CE floare uriașã ar mai putea sã umbrească necunoscutul din uriașul mormint?

CE bocet de mamã ar putea zãgãzui glonțele pornit de aiura? CE liniștea ar putea liniști brazda neintoarsã din satul pustiu?

CE erou ar putea fi cunoscut dacã s-ar ascunde în umbra fiecãrui glonț?

Erou necunoscut? greșealã! Este Neamul, prieten...

Gramaticã

virgula ca o scurgere de la robinet devine unora enervantã cheamã dom'le instalatorului și sã punem punct pentru cã atunci cînd pui punct înseamnă cã ai terminat dar dacã dupã primul punct urmează și altele

Tu care porți

și ce-ți mai pasã cu început sã circule vești pretutîndeni cã noi ne-am aruncat spre lunã cã peștii în nãvodul pescãrilor singurãtatea noastrã nu mai are valoare, am scos-o la licitație sãgetînd cu privirea trecãtorii

tu care mai porți costumele nopților calde sprînjnã-te pe uture ca bunicul pe toaigul sãu toamna...

Proaspãt zugrãvit

liniștea se așterne nefiresc nici o coasã nu se mai unduie — oricum era iarnã — mãrturisese cã o scuț ochiului bunicului "iarnã cu pete roșii" aveam sã aflũ din tabloul de pe peretele proaspãt zugrãvit

plasticã

Aerul dintr-o pãdure

Am vizitat expoziția de picturã a lui Ion Sãlișteanu, artist neliniștit, de indisconștabilã valoare și ceea ce interesează în mod deosebit, în contextul în care se mai considerã încã talentul doar un dar al naturii — un excelent spirit critic. Trebuie sã te pãzești sã stai de vorbã cu Sãlișteanu despre artã: este mereu spiritual, informat și chiar în stare sã îți demonstreze cã ceea ce ai vãzut într-o pinzã a lui trebuie vãzut altfel, cã semnificativã atribuțiã de tine poate suporta corecții. În fine, a te afla față în față cu Ion Sãlișteanu la o discuție, este extrem de agreabil. Dacã nu ai prezumția, critică fiind, cã știi mai multe despre picturã decît el, ai sansã de a mai invãța cite ceva. Cãci pictorul este un spirit curios, interogațiv. Vrea totdeauna sã-și explice de ce un lucru stã așa și nu altfel, de ce o pinzã comportã un anume tip de lecturã și nu un altul. A scrie despre el trebuie considerat ca o probã de dificultate deoarece putem fi siguri cã cel mai bun critic al picturilor lui Ion Sãlișteanu este el însuși...

Nu știu deci în ce măsurã periodicizãrile pe care le-aș propune în evoluția picturii maestrului ar fi exacte. Oricum

el își cunoaște mai bine etapele creației pe care le și definește (peremptoriu) în catalog. Ca atare renunț! Nu vã propun nici-o periodicizare. Îi dau dreptate lui Ion Sãlișteanu: între 1955-1965 a vrut sã facã, sã deducã ipoteze ale picturii de dupã impresiunile — fauvism, constructivism, abstracție, structuralism; între 1965-1970 a încercat sã-și organizeze materia în scopul facilizãrii ei, servindu-se de ceea ce numeste „accident plastic”; între 1970-1979, purtat de dorința eliberãrii gestului dupã o anteriorã perioadã de abstracțiãzãtã „închidere”, a lãsat friu liber „stãrilor”. Încercînd ca prin ele sã se „transfere în subiect”; între 1979-1984 a încercat a atribui picturii sonoritãți și ritmuri muzicale, aspirînd la conjuncția fericitã a artelor.

Ce-aș mai avea eu de spus în fața unei asemenea auto-radiografii ce nu vãdește deloc o atitudine liniștitoare față de propria înfãptuire? Sã mã li-mitez la anul 1984, unde s-a încheiat periodicizarea propusã de maestrul. Deci, pe scurt: Sãlișteanu are o voluptate extraordinarã a materiei pe care îndirerite din ce perspectivã a teoriei artistice o percepe — și sublinieazã aceasta

Grigore Arbore

muzicã

Speacole studentești

La Opera Romãnã din Cluj-Napoca, opera în trei acte Cei patru bãdãrãni de E. W. Ferrari (libret de G. Pizzolatto dupã Carlo Goldoni), realizatã în colaborare de studenții Conservatorului „G. Dima” și colectivului respectivului teatru liric, este un spectacol de calitate certã. Mai mult, ci are o utilitate evidentã: rolurile principale (cu excepția lui Georgeho Rosu, profesor la conservator) sint susținute de studenți, îndeosebi din anul terminal, fapt constituindu-se într-un sui-generat examen de diplomã, dincolo de care va începe cariera artisticã propriu-zisã (la care sint chemați sã „contribuie” și factorii de decizie artisticã ai diferitelor teatre lirice din țarã, prezenți prin tradiție. la toate aceste spectacole de absolvire, din centrele de invãțãmînt muzical superior).

Regia artisticã a lui Alexandru Fãrcaș este vioacã, dinamicã, alertã. În pas cu evoluția unui subiect comic suculent, care se cere înșã exploatat nu numai datoritã valențelor libretului ci și printr-o (re) gîndire complexã a muzicii și scenografiei. Regia este echilibratã, bucurîndu-se de o scenografie excelentã, semnatã de George Codrea, îmbogãțind cu multe sugestii secundare derularea subiectului, prin construirea unor „ambian-

te” unde detaliile se aglomerează pentru a delimita spațiul scenice convergent, despre care putem deci spune cã sint, fãrã echivoc, scene de buinguar, „mese cu invitații”, „camere unde se pune la cale domolirea nevastelor și copiilor” etc. Un moment este cu totul remarcabil, el spãrgînd violent unitatea spectacolului, fapt care, paradoxal, nu deranjează: stãtuțelii sefilor de familie, „conștrînși” la „(re)educarea” nevastelor și progeniturilor, realizat în tonuri puternice expresioniste, folosind o plasticã scenicã (semnatã de Alexandru Iorga) despre care poți sã spui cã ar aparține mai degrabã unei coregrafii moderne decît unui spectacol regizat în tonuri ilimpezi, tradiționale. Faptul nu deranjează, repet, și vãd aici o reușitã înțarã cu pete roșii” aveam sã aflũ din tabloul de pe peretele proaspãt zugrãvit

zaira samharadze

Cuvintele

Citeodată mi se pare cã se rup mãrgele de perle

De la gitul meu
Se împrãștie cu un zgomot lin
De fapt nu mãrgele
Ci cuvintele cad pe godela încet.
Citeodată mi se pare cã în jur e prof
Ochii se închid tulburãți
Dar nu-i așa.
Sint cuvintele aruncate în jur de alții
Citeodată mi se pare cã o sobie m-a înțepat
Dar nu-i așa.
Cuvintul era cel care mã rãnea
Deci cuvintul este
Cu mai multe fețe
Aferisitul cuvint,
Mare și mic
Mult și pușin
Cuvintul pentru tine,
Cuvintul pentru mine,
Cuvinte pentru alții
Și cuvintele pentru noi, pentru toți.

N-am nevoie de martori

Încep o nouã primãvarã.
A cita? Nu-ți voi spune...
Bucuriile mi-au lungit anii.
Cit de mult? Nu vei afla...
Am sã tac, în liniștea cea galbenã
Unde ore-n șir îți refac portretul.
De strigat, voi striga
Dragostea mea pentru viață.
Mă bucur cã din nou
Sint martora primãverii.
Pentru a cita oarã?
Tot nu vei afla...

Scoica — fosilã

A venit la mine într-un suflet,
Cu o scoicã în minã,
Cu o floare în gurã.
Floarea am luat-o.
Dar scoica m-a intristat.
Era o scoicã-fosilã,
De cine știe cînd...
În genunchi m-am așezat în nisip,
S-o pun la locul de dinainte.
Mã simteam vinovatã
Cit de ușor se distrusese liniștea
De milioane de ani
A unei scoici.
Nu l-o mai puteam reda
Chiar dacã lacrimile mele sãpau de acum
O groapã care ne putea cuprinde
pe amîndouã!

Dacã virful degetelor noastre
Nu sint strãfulgerate de fericierea altora,
E mai bine sã nu întindem nimãnu miinile!

La poarta vîntului

Stãteam și așteptam sã vinã spre mine
O oripã de vînt,
Sã mã ducã departe de visul meu trist,
Sã mã aspeze lângã rodia înfloritã,
Cã sã-i spun în șoaptã
Cit am ținut dupã miresma ei...
Ea o sã atingã fata mea bicușitã,
O sã-mi steargã lacrimile, de bucurie,
Și eu n-o sã mai plec.
Pentru cã va veni neapãrat o oripã de vînt,
Sã mã ducã departe de visul meu trist...

O floare micã...

O floare micã, dar de zãpadã
Ca o stelețã strãlucitoare
În alb.
Așezat pe o creangã lungã
Se leagãnã fericit.
Am trecut prin soarele galben
Care arunca o luminã transparentã
Adia aerul rece
În alb.
Și pãșeam pe zãpada
Care scriștia
Dar eu cãlcãm și mai tare
În alb.
Ciudatã dorință de a lupta!
Cu cine?
M-am aprit la floarea albã de zãpadã,
Steluțã se topea.
Și odatã venitã în viață
Viață dorea.

Dar, eu, ce doaream?
Sã pãșesc în liniștea.
În alb?
Oare asta doaream?...

gãm, aplaudîndu-l, pe Carmen Popescu-Oprisanu, Daniela Predescu, Ion Pojar, Alin Codreanu-Ariesanu, Mirela Cișman, Eduard Sveatchevici, Liana Olteanu-Scutãreanu și, în primul rînd, profesorul și cîntãrețul Georgeho Rosu, semnatarul unui rol cu totul deosebit.

Același tip de spectacol la Conservatorului „C. Porumbescu”, jucat în sala proprie (cu acompaniamentul alert al orchestrei de studenți dirijată de Aurel Niculescu) și în sala operii bucureștene. În program, Hãnsel și Gretel de Engelbert Humperdinck dupã libretul lui Adelheid Wette pe un subiect binecunoscut tuturor copiilor, cãrora de fapt li se și adresează regia lui A. I. Arbore, supãl, elasticã, plinã de momente plãcute, încadrate într-o derulare unitarã pe care tînde sã sugereze plastic chiar și faptul cã, la început, bucuriile din care se „plastificiazã” toate decourile, aranjate într-un anumit fel, poartã inscripția „Hãnsel și Gretel”, pe parcurs, ei dobîndind noi și noi culori, desene și, evident, semnificații (scenografia lui Silviu Ionitã are, mai mult, și calitãți în privința costumelor). O singurã scãdere am semnala totuși aici: momentul coregrafic, realizat de copibalerinii de la Liceul „G. Enescu” este ușor convențional. Interpretarea reliefează numele lui Cristian Caraman, înzestrat cu deosebit simț scenic, Iulia Astanel, Imre Sipos, Mădãlina Filimon-Gherman, Liliana Vãduva, Liliana Petrescu-Niciteanu ș. m. în special, în rolul principal Roxandra Voitã, voce foarte plãcutã cu valențe expresive certe, cu un simț scenic deosebit.

Violele Crețu

Decernarea Marelui Premiu și a Premiilor Speciale ale Uniunii Scriitorilor pe anii 1984, 1985, 1986

În zilele de 31 iulie, 1 și 2 august 1986, au avut loc, la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” din București, festivitățile pentru decernarea Marelui Premiu și a Premiilor Speciale ale Uniunii Scriitorilor.

Academicianul Alexandru Rosetti i-a fost decernat Marelui Premiu al Uniunii pe anul 1984. În aceeași zi, au fost atribuite Premiile Speciale scriitorilor Constantin Ciopraga, George Ivășcu, Adrian Marino și Gelu Naum. Despre activitatea celor distinși pe premiile respective au făcut cuvânt Alexandru Rosetti, Liviu Leonte, Mircea Iorgulescu, Mircea Martin și Mircea Ciobanu.

Scriitorului Radu Bouraeanu i-a fost atribuit Marelui Premiu pe anul 1985. Premiile Speciale

pe anul respectiv le-au fost acordate scriitorilor Alexandru Balaci, Zoe Dumitrescu Busu-lenga, Paul Everac, Kovacs Gyorgy. Au vorbit despre cei premiați: Constantin Chiriță, Valentin Lipăți, Dan Hăuțică, Teodor Mănescu, Hajdu Gyozse.

Marele Premiu al Uniunii Scriitorilor pe anul 1986 i-a fost decernat scriitorului Mihail Cruceanu. Premiile Speciale ale Uniunii pe anul respectiv au revenit scriitorilor Maria Banus, Ion Bănuță, Paul Georgescu și Letay Lajos. Despre activitatea celor distinși au vorbit Nicolae Dragoș, Ov. S. Crotmălceanu, Liviu Călin, Florin Mugur și Alexandru Andrișofu.

Premiile au fost înmânate de Dumitru Radu Popescu, Președintele Uniunii Scriitorilor. Cei premiați au răspuns în cuvinte emoționante.

Din nou despre victoria de la Rovine a lui Mircea cel Mare

Urmare din pag. a 2-a

despre bătălia de pe Ialomița, trecându-i-o în cont cronicarului bizantin. A rezultat ceea ce am văzut!

Au a mai puțin adevărat că începând cu Radu Popescu — care aici înțelege și amplifică pe pseudo-Spranzans — intră în istoriografia noastră „poclonii” lui Mircea către Baiazid, despre care tradiția istorică și cronicile țării nu știuseră nimic până atunci, păstrând în memorie, timp de peste trei secole, numai victoria — una singură, deși — a lui Mircea cel Mare.

Imaginea lui Mircea ca dătător de „pocloane”, apoi și de tribut cu sumă precisă (3.000 de galbeni) va face carieră în epoca fanariotă, estompându-se pe a mîndrului biruitor de la Rovine. Este grăitor faptul că, în acea epocă de umilire și descurajare națională, de neîncredere în sine, cronicarii nu vor mai crede că românii au fost în stare să învingă un sultan și chiar copiii vor modifica textul vechii cronici a țării, spunând că Mircea l-a bătut nu pe împărat, ci pe „Baiazid beul de Nicopol”!

6. Este zadarnic efortul de a argumenta, pe baza unui document din secolul al XVI-lea, că „s-au contopit mai multe bătălii într-una”. Nici un izvor și nici un document nu sprijină teza a „două bătălii”, așa încât istoricii trebuie să oprească ori pentru 16 octombrie 1394, ori pentru 17 mai 1395. Eschive de felul „sau mai probabil etc.” nu reușesc. Documentul din sec. XVI nu are nici o valoare în discuția de față, fiindcă nu e vorba decât s-au dat una sau șapte bătălii într-o săptămână, ci dacă au fost în adevăr două bătălii la distanță de 7 luni.

Al. Diță a arătat că după cum adoptăm una sau alta din cele două date pentru confruntarea decisivă dintre Mircea cel Mare și Baiazid, avem două inserții diferite ale evenimentelor, două „scenarii” ce se exclud reciproc. Acceptând că bătălia de la Rovine s-a dat la 10 octombrie 1394, nu se mai poate explica expediția din vara anului 1395 a regelui Sigismund decât așa cum s-a explicat până acum: ca o întreprindere militară ce urmărea să-l repună pe tron pe domnul român, alungat de Baiazid (desl., invingător!) și înlocuit cu Vlad Uzrapator!

Acceptând data de 17 mai 1395, avem inserția logică, în acord cu toate izvoarele, pe care a stabilit-o Al. Diță recent, și care l-a dus la concluzia că lupta de la Rovine este „cea mai mare victorie românească împotriva ostilor imperiului otoman” (p. 41).

Căci adevărul despre bătălia de la Rovine acesta este: ea a însemnat un dezastru militar pentru Baiazid, mai mare decât al cruciaților la Nicopol (unde a pierit doar contingentul burgund) și diferit de acela de la Angora numai prin faptul că sultanul nu a căzut în mîinile invadatorului. Dar pierdută a fost o armată enormă și abia s-a putut salva cu puținii ostași.

Se poate replica la această afirmație cu observația lui M. Maxim că despre această „dezastru” ne vorbesc doar cronici mai tirzii, „ce decenii și chiar secole de la desfășurarea evenimentului”. Dar pierdută a fost o armată enormă și abia s-a putut salva cu puținii ostași.

Se poate replica la această afirmație cu observația lui M. Maxim că despre această „dezastru” ne vorbesc doar cronici mai tirzii, „ce decenii și chiar secole de la desfășurarea evenimentului”. Dar pierdută a fost o armată enormă și abia s-a putut salva cu puținii ostași.

Sur la jait de la desconfiance lacrimable du noble et vaillant roy de Honguerie par les Turcs devant la ville de Nicopolis... document de primă mîna pentru starea de spirit a unui lucid gânditor politic al vremii sale, Philippe de Mezieres (a carui biografie și personalitate au făcut obiectul celebrei și mereu citatei cărți de tinerete a lui N. Iorga) consacră un paragraf aproape admirativ virtuților militare ale otomanilor, datorită cărora au ajuns a stăpîni țările țării. Pentru că, în război, nu se ascunde admirația față de vitejia otomană, gîsim informația că după ce în lupta de la Kossovo contra cneazului Lazăr „l'Amourah fu mors vaillamment, et un ou deux de ses fils, et y perdi plus de XXX Turcs qui furent mors”, după aceea „Et son fils aussi Baxah, enviroin trā ans a passes, et une autre bataille contre les Walaques en laquelle il fu desconfis a plain et perdi environ XXX Turcs qui furent mors en la bataille, et grant plante de crestiens aussi furent mors”. (Deasemenea și fiul lui Baiazid — un trecut cam trei ani de atunci — a avut o bătălie contra românilor, în care a fost înfrînt, cu desăvîrsire și pierdut în jurul a 30.000 de turci, care au murit în bătălie. Și o mare mulțime de creștini deasemenea a murit). (p. 511).

„Desconfis a plain” (termenul fiind același și pentru Sigismund) l) cu „în jurul a 30.000 de morți” pierdute! Toate cronicile vor consemna aceeași informație: mulțimea morților. Cel ce scria „cam la trei ani” după lupta de la Rovine, și cel ce vor scrie după câteva decenii, sau după un secol, sint de acord în a ne da imaginea uneia din cele mai teribile și sîngeroase confruntări militare din cîte cunoaște Europa în veacul acela.

Victoria a fost scump plătită și de români, iar rui Argeș a curs rosu de sîngele ambelor tabere. Au murit dar nu au fost răzbiți!

Cu excepția unui singur izvor, așa numita cronică bulgară, care s-a dovedit acum că „aglutinează” evenimentele petrecute la distanță de cîteva luni, izvoarele creștine sînt unanime în a acorda domnului român victoria deplină. O victorie pe care, de la Radu Popescu încoace, „istoricii” de felul lui, sau chiar istorici foarte serioși, nu mai știu ce s-a mai făcut spre a o diminua și umbră, ajungînd astfel a înlocui realitatea istorică cu tot felul de „fictiuni istoriografice”. (după o expresie ce o datorăm lui Al. Diță).

Ne vom opri acum la ultima dintre aceste fictiuni: cea din Magazin Istoric.

„Bătălia (...) s-a încheiat cu o structurată izbîndă a ostii Țării Românești (...). De menționat că Mircea a fost nevoit să înfrunte singur dușmanul. Regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg, cu sara la 7 martie 1395 Mircea încheiasă un tratat de alianță, nu l-a venit în ajutor, ci l-a „părăsit”, cum singur avea s-o recunoască mai tirziu față de nobilii săi. Această izolare, la care s-au adăugat și alte împrejurări neprielnice l-au împiedicat pe Mircea vor-

levod să fructifice pînă la capăt izbînda obținută pe cîmpul de luptă. „Deci după ce au făcut Mircea vodă aceste izbînde, vîzînd obrăznicia turcilor (e vorba mai ales de atacurile prădalnice ale akîngîilor — paranteză de M. Maxim) s-au împacat cu obștea l-au fost dînd poclon, pentru ca să se odihnească țara cu pacea”, se consemnează într-o cronică. Și izvoarele otomane menționează că „în cele din urmă Yildirim a făcut pace cu voievodul Țării Românești”!

Care va fi fost realitatea? — se întrebă M. Maxim și răspunde: Potrivit tradiției (s.n.) după episodul (sic!) din 1395, Mircea nu a plătit un tribut permanent, anual, care, în concepția islamică simboliza o stare de supunere, ci numai sume episodice, cu titlu de dar, ca o „răscumpărare temporară a pîcii”, fără ca prin aceasta independența Țării Românești să fi fost în vreun fel afectată. Inseși izvoarele istorice — Radu Popescu cronicarul de pildă — le numesc în chip constant „pocloane” și nu tribut sau haraci. La încheierea acestei păci, în care, deși invingător, Mircea proceda la plata unor daruri (subl. n.) contribuise nu numai faptului că voievodul fusese lăsat singur în fața otomanilor, ci și situația internă din Țara Românească, în care o parte a boierimii trecuse de partea aceluia Vlad pe care istoriografia modernă l-a consemnat sub numele de Vlad Uzrapator. În tentativa să vremelnică de a-1 înălțura pe Mircea din domnie, Vlad a căutat să-și asigure protecția a două puteri etc.” (p. 12).

Este inutil să continuăm. Intreg pasajul citat mută accentul de pe victoria de la Rovine pe... plata „poclonului”, problema care ocuina de trei ori mai mult spațiu în pagina așezată sub genericul „Ca să se odihnească țara în pace”. Nu această deplasare de accent contrariază însă pe cititor, ci faptul că un reputat turcolog, care s-a ocupat în special de problema „capitulărilor”, nu reușește să ne spună nimic precis despre această problemă, care l-a acordat totuși așa de mult spațiu. Ca rămîne pur și simplu la ceea ce știa... Radu Popescu!

Cînd s-a încheiat „pacea”? În ce anume, în ce împrejurări anume? În ce termen? La ce „tradiție” se referă cînd spune „potrivit tradiției”? Căci pînă la începutul secolului al XVIII-lea, cînd scrie Radu Popescu în primul an al regimului fanariot, nimeni nu știe la noi, trei secole, nici de „pocloane” nici de tribut plătit de Mircea!

Cei care insistă alt de mult asupra faptului că „deși invingător Mircea procedea la plata unor daruri” ne rămîn deci datori cu răspunsul științific, care să înlocuiască simpla inginerie a lui Radu Popescu.

Pînă atunci vom observa că, din nou, în pasajul reproduș mai sus, i se servesc cititorului jumătăți de informații, cînd nu direct dezinformații.

Nu este adevărat că Mircea a rămas singur și „izolat” în confruntarea cu Baiazid. „Episodul” din 1395 cunoaște două — să le zicem și noi — „sub-episoade”: o invazia lui Baiazid, război de hărțuire, retrăgerea pas cu pas în direcția patriei, în capitală, în apăsătoare lupte înfrînturi decisive, în sfîrșit, înfruntarea, pe Argeș. Aceasta se termină cu victoria lui Mircea și urmărirea ostii otomane pînă la Dunăre. Este faza în care Sigismund este absent personal, deși se angajase la Brasoș, la 7 martie să se prezente. Acesta a absentat l-a repropus o domnului român. Ea nu exclude prezența unor trupe ale regelui — mai ales cele recrutate din Transilvania — alături de oastea Țării Românești. Al doilea „sub-episod” începe la 6 iulie 1395, cînd ostile regalului ungar, în frunte cu regele înșiși, pășesc la sud de Carpați și străbat țara curîntă de turci, care se instălniseră înă în cetatea Turnu și nu puteau fi scoși. Impreună cu Mircea, Sigismund lichidează acest cap de pod otoman pe teritoriul Țării Românești.

Așa se termină „episodul” invaziei lui Baiazid în Țara Românească. Desi au fost multe ipoteze cu privire la ce s-a mai făcut de atunci pînă la sfîrșitul lui, demonstrabil pe izvoare este numai aceasta. Dar dacă Baiazid pieca înfrînt, ce motive avea Mircea să încheie pace și să-1 dea daruri? Între victoria de la Rovine și plata unor „pocloane” ori cum vrem să le numim nu poate fi admisă o consecvență în urmărirea afirmației „deși invingător etc.” nu-și are rostul decât dacă urmărește să crezeze derută în mințile cititorului.

Izvoarele — puține — care admit o „împăcare” a lui Baiazid cu Mircea nu o așează în contextul evenimentelor legale de victoria de la Rovine. Cel mai aproape de evenimentele, Constantin Kosteneț, scrie alți: „Veniînd în pîrîutul la ale sale, a făcut pace cu dînsii”. Cronică bizantină-bulgară editată de Ioan Bogdan nu știe de plata tributului sau de darea „poclonului” deși este singura care afirmă că Mircea a trebuit să se refugieze, după bătălie, în Transilvania. Nici una din cele două cronici sîrbesti invocate nu conține vreo informație în timpul lui Baiazid. Nici Chalcocondil nu menționează o asemenea tribut pe vremea lui Baiazid, iar Makarie Melisemos nu-1 leagă de urmărirea luptei de la Rovine și nu dă o dată anume la care s-ar fi petrecut pactul. Cronică editată de Schreiner și valorificată pentru prima oară în istoriografia noastră de Al. Diță, este după cite știm unicul izvor extern din țara noastră care conține stirea că „la o dată precisă” Țara Românească a început să plătească tribut otomanilor: „știrea armeană după aceea despre moartea lui Mircea și evenimentul este plasat în anul 6928 (sept 1419 — 31 VIII 1420). Numai cronicile otomane sînt unanime în a striga pe toate vocile „victoria” lui Baiazid și plata tributului, dar și aici se observă o nuanță: Enveri, care este cel mai aproape de evenimentele (a scris pe la 1465, la mai puțin de un secol distanță) l) vorbește doar de „poclon” („Mircea s-a împacat și a trimis avuții cu sîl”) și-1 explică nu prin faptul că Mircea a fost înfrînt în luptă, ci pîcălii de otomani care au aruncat morții lor în lăsat pe să-1 lui aruncat pe cîmpul de luptă! (vezi Cronică turcească privind Țările Române, Extrase, vol. I, București, 1968, p. 39). Dimpotrivă, cu cit scriu mai tirziu, cu atîta cronicarii otomani devin mai viteji, „victoria” lui Baiazid e mai totală și „darurile” devin tribut!

Nu avem pretenții de turcologi și nu facem decît să citim, cu ochiul unui specialist, cele ce s-au publicat din cronicile otomane. Nu negăm apriori că s-ar putea demonstra cum că Mircea cel Mare recurge, temporar, chiar și pe vremea lui Baiazid, la un mijloc de evitare a războiului de care se folosea de atîtea ori în milenară-1 existență Bizantină față de barbari, și avea să se folosească mai tirziu Curtea de la Viena în relațiile cu Imperiul otoman (Habsburgii figurînd la loc de cinste pe lista tributurilor întocmită la Istanbul!). Dar decemdată nu se poate spune că avem demonstrație faptului, și că atîta mai puțin aici, în articolul din Magazin Istoric!

De ce atunci atîta „pocloanelor” ipotetice, pe de trei ori mai mult spațiu decît cel rezervat unei strălucite victorii sigure? Numai spre a turna apă-n vin la o sărbătoare a neamului românesc?

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Al. Rosetti, Radu Bouraeanu, Mihail Cruceanu sau Mariile Premii ale Uniunii Scriitorilor pe anii 1984, 1985, 1986

Cezar Ivănescu la o aniversare (n. 1941, 6 august)

Cezar Ivănescu la o aniversare (n. 1941, 6 august)

Gîndindu-ne cărțile

Urmare din pag. a 2-a

ducînd prin credința lui nestăruțată în triumful vieții istoria mai departe, alegerea se impune ca valoare morală.

Urmează, pornind de la premiza justă a moralității fiecărui creator, și orientarea, intuiția sociologică a sa. Cîndăruș spune că toate cărțile dintr-o bibliotecă sînt în realitate, în fond și în formă, o singură carte. În limitele acestei afirmații o corecție se impune: toate cărțile sînt parafraze ale acelei prime cărți, dar parafraze în condiții social-istorice și

politice diferite. Au fost teme dominante și personaje dominante, dar ele exprimau viața și realitatea acelor vremuri. Cavalerul, nobilul, burghezul, regele (cu toate variantele lor) și-au avut epocile lor de glorie. O anumite rețineri, total nejustificate, s-a făcut resimțită în momentul în care o societate, absolut nouă, aducînd cu sine relații de producție noi, relații interumane noi. Era clar că pe scena istoriei apar personaje noi. Că s-a născut activitatea de partid, comunistul, muncitorul, că a luat genericul de om politic, că în jurul temei s-au purtat discuții interesante mai puțin. Cert e că el reprezintă o realitate în care trăim, în care ne mișcăm, de care vom da seamă (sau ne place să credem asta, aștinți fiecare cu ochii la viitor).

Viața (de la care pornesc cărțile noastre) este aceasta. Și ea nu este nici mai simplă, nici mai puțin bogată în nuanțe și semnificații. Bogăției ei semantice trebuie să-1 corespundă bogăția formulor, iar toate acestea trebuie să corespundă bogăției limbii române. O viziune simplistă asupra vechii sărăciei limbii române. O literatură proastă sărăcește viața, nu sărăcește chiar viața noastră. Or, dacă, adesea, sint categorici în a nu fi simplificați în ceea ce sîntem noi înșine, arîndu-ne domenii complicate și subtile, nu vîd de ce l-am privi pe muncitorul dintr-o fabrică industrială, pe gîntierul din o hidrocentrală, pe activistul subjugat cu totul unei idei ca pe ființe monocore. Sau nu vîd de ce l-am trece cu vederea, pasîndu-1 la personaje clasate. Viața despre care scriem este chiar viața noastră. Și ea arată (în literatură și în realitate) exact așa cum știm să ne-o facem.

La 45 de ani

pentru Mary

I la 45 de ani, — încă viu n-aș fi crezut să mă fiu,

n-aș fi crezut să n-am parte și eu de-o dulcisimă Moarte!

I mira-m-aș mirare, miră-te Mire, la 45 de ani, — încă viu — după Răstîgnire!

Cezar Ivănescu

Un Lepanto simbolic

Urmare din pag. 1

dintre flota turcă și armata creștină, el zărește Corintul, Delfi, Actium... Cu alte cuvinte, Istoria convertită în Cultură. Bătălia navală de la Lepanto nu-1 decît un episod al înfrîntării a două civilizații, suprapus epopeii trecutului. Mișcarea simte adierea Destinului. Octavian, Antonio, Cleopatra sînt mai vii în imaginația sa decît Capudon-Pasa sau Don Juan de Austria. Pe galera sa, are de suferit disprețul ostiilor pentru că „cîtește”. Viciul se cere pedepsit. Căteia, fie ea și „Comentariile” lui Cezar, nu reprezintă o pavăză prea bună. Cervantes își va pierde brațul — tribut plătit de vizitor realului. Dar inima îl rămîne nemetamoră. „Si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae”. („Cînd lumea se nărue, dărîmăturile lovesc o inimă ce nu se teme”) — stătea scris pe prima pagină.

Ceea ce se păstrează din Lepanto este dimensiunea culturală. Împlinirea lui Don Miguel de Cervantes poate constitui paradigma veritabilă artist-cetățean a cărui existență, în plan simbolic, devine o jertfă continuă. „Brațul de la Lepanto” este partea care ar fi întregit Opera, dar l-ar fi interzis acea realitate.

În definitiv, de ce toate aceste glose? „Brațul de la Lepanto” s-a cristalizat ca omamtext, pe care îl înțeleg ca o invitație la reflecție adresată, în primul rînd, celui care-l propune. Fără îndoială, sintagma posedă capacitatea generativă, adică „propriietatea de a face faptele să explodeze”, cum ar zice J. Ricardou, într-o multitudine de coduri ale lecturii. Cercetarea poeziei ultimilor ani mi-a evocat semnificația exemplară a întîmplării de la Lepanto pentru înfruntarea dintre ceea ce s-a numit tirania Cărții și fascinația Vieții. Asistăm, de la un timp, la o competiție între „livresc” și „social”, care, fără să aibă caracter antagonic, devine simptomatic pentru orientarea estetică a unor dintre scriitorii noștri. Proliferarea prozei „de bibliotecă” deconspăie mecanica unei forme de vitalitate ce-și aragă mari libertăți în domeniul imaginarului, dar care nu poate depăși nivelul experimentalului în exersarea convențiilor. Rea-

politice diferite. Au fost teme dominante și personaje dominante, dar ele exprimau viața și realitatea acelor vremuri. Cavalerul, nobilul, burghezul, regele (cu toate variantele lor) și-au avut epocile lor de glorie. O anumite rețineri, total nejustificate, s-a făcut resimțită în momentul în care o societate, absolut nouă, aducînd cu sine relații de producție noi, relații interumane noi. Era clar că pe scena istoriei apar personaje noi. Că s-a născut activitatea de partid, comunistul, muncitorul, că a luat genericul de om politic, că în jurul temei s-au purtat discuții interesante mai puțin. Cert e că el reprezintă o realitate în care trăim, în care ne mișcăm, de care vom da seamă (sau ne place să credem asta, aștinți fiecare cu ochii la viitor).

Viața (de la care pornesc cărțile noastre) este aceasta. Și ea nu este nici mai simplă, nici mai puțin bogată în nuanțe și semnificații. Bogăției ei semantice trebuie să-1 corespundă bogăția formulor, iar toate acestea trebuie să corespundă bogăției limbii române. O viziune simplistă asupra vechii sărăciei limbii române. O literatură proastă sărăcește viața, nu sărăcește chiar viața noastră. Or, dacă, adesea, sint categorici în a nu fi simplificați în ceea ce sîntem noi înșine, arîndu-ne domenii complicate și subtile, nu vîd de ce l-am privi pe muncitorul dintr-o fabrică industrială, pe gîntierul din o hidrocentrală, pe activistul subjugat cu totul unei idei ca pe ființe monocore. Sau nu vîd de ce l-am trece cu vederea, pasîndu-1 la personaje clasate. Viața despre care scriem este chiar viața noastră. Și ea arată (în literatură și în realitate) exact așa cum știm să ne-o facem.

lul e transgresat, experiența de viață (atîta cită există) reconverțită într-un sistem de dirijate deprinderi factice. Se creează o rețea de simulări ale unor modele narative ușor de recunoscut, lucrările astfel ivite constituind simple soluții reiterate dintr-o aerență de viziune. Nu neg atracția și chiar legitimitatea demersului și ingeniozitatea unor asemenea proze calofite; spectacolul elaborării Textului este orîndit tulburător. Dar aglomerarea de registre verbale, unități și serii nemăsurate de „semnificații” frecvent utilizate, echivocul și artificialul nu pot înălțura senzația de dezabuzare, de agresiune la narcisismului literar. Chiar și parodiul sau ludicul — expresii ale inteligenței critice — nu reușesc să salveze imaginea unui gen de literatură compromisă prin inserția lor regizată „la vedere”. Iată de ce, mîștigă textelor experimentaliste cantonînd într-o vară baroc-anemică și prefabricată îl prefer vigorează chipul adevărat al istoriei, indiferent de antonimul recepțiilor lor („Iarna fîmbl” sau „Toamnă fierbinte”). Am putea să observăm la Ion Lăncrăjan, spre exemplu, suprasolicitaerea unor semnificații cu funcțiune de simbol (muntele, pădurea, ascensiunea, mioriticul), explicativul, ca și „oscilațiile” dialogului, dar îi vom recunoaște numai adevărată autenticitatea fiorului tragic în infățișarea celor doi damnați, Ion și Gyuri, luciditatea examinării sub specia istoriei a evenimentelor trăite de categorii sociale și umane cu un statut precis, finețea descifrării relațiilor dintre personaje, pregnanța crizelor de conștiință, romanul „Toamnă fierbinte” fiind, în ultimă instanță, ceea ce trebuie să fie evocat opera literară — o modalitate de cunoaștere a umanului.

Observația intențată doar pe lecturi, referințe, demontări mecanice care se dispensează de istorie sau, altfel spus, de evenimentul epic purizon-zis, va genera o literatură lipsită de imaginație creatoare și de curaj, amenințată de nisipurile mișcătoare ale năucirilor estetizante. Criza noțiunii de real e o „suferință a urmașilor” lui Cervantes ce implică, în egală măsură, receptarea și interpretarea vieții.

Romanul — o construcție polemică

Urmare din pag. 1

politică și istorică a bătrînului Machiavelli. Principele în fața cu Il Principe. Două tomuri evident create cu alte scopuri, cu mijloace complet diferite. Principele fanariot, în fața cu „Il Principe italiano di Rinascita”.

„Principele de la Dunăre a citit cu atenție cartea lui Machiavelli. Are ambiția secretă de a se compara cu modelul învîtat din Il Principe. El cunoaște perfect preceptele machiavelice, dar știe că jostnicele sale condiții de guvernămînt nu i se potrivesc decît cele despre silnicie, cruzime și jaf. E volumul lui Eugen Barbu o încercare de reabilitare a fanariotilor? Hotărît, nu. Dar reînvelnic e o punere în lumină, cu erudite și talent, a tipului autentic al fanariotului. O speță specială de om al Renasterii de la Porțile Orientului. El se încadrează destul de lesne, fie în capitolul VII — Despre Principele noi care se succed dinaintea la toate cruzimile pe care va fi nevoit să le săvîrșească”. La curtea Prințului Messer Ottaviano, aventurier capelului sosește Messer Ottaviano, aventurier italian, seducător, frumos și strîicat pînă în mîndră, care devine cu ușurință omul său de taină. „Prima gresală pe care o poate face (Principele, n.n.) privește tocmai alegerea oamnenilor lui de încredere”, spune textul machiavelic. Bărbatul înmînat la timp, crescut la Constantinopol în admirația Renasterii italiene, obișnuit cu plăceri violente, cu mesteguri barbare ale desfrîului — apariția exotica a unui copil cu lîră, cu pîlîță de crin și ochi albaștri, halucinanți de febră, miraculos prin stîtină și prozavă, efeb pervers cu mințe de învîtat ocrot, trîit în hrubele lui Belzebuth și e fatală. Două „lîfte” ale timpului renascentist, pline de calități și de stigmate, se întinesc într-un palat domnesc din București, inconjurat de o lume care nu-1 înțelege. El sint legat în prima clipă de Prîvindu-1 cu spațiu și umire, Principele murmură: „Va muri tînd”. Fic de la Mirandola în carne și oase”. Căci Messer Ottaviano are 23 de ani, vorbește latina, franceza, turca, greaca, araba, spaniola, cunoaște toate cele 85 de Oracole, bibliomania, cristalomania, chironomania, xilomania, disciplinele ermetice ale Marelui Orient, tălăceșii vîșele, fabrică „aqua-toifana”, vîndea plantele prin magnetism și umbla năuc prin lume în căutarea templului ridicat de mesterul Hiram Ali, în centrul Universului. Veritabilă reîncarnare a lui Faros, sardic de Mirandola... Cu îndoială și teamă în glas, Principele întreabă: „Nu ești trîit vîndat?” Acesti oameni plutesc într-o lume unde se rostesc cifre fatidice, nume bizare, titluri pompoase de practici magice. Se discută despre Delta și Telagrama, despre peceata lui Solomon, despre pietrele Alectoriis, Kelovita, Baratan, Draconii, Gemafur alții și alții. Sînt invocate numele diavolului Barron, Satan, Belial, Belzebuth și acela ale lui Dumnezeu: El, Elohem, Elohe, Zebooth, Eliam, Adonai, Jah... Un templu kabalistic, cu semne esoterice în piatră, e casa bancherului Meliani, ciudată catedrală masonică, într-un București „balcanic”, unde boierimii bez „cahfaș” și trage cubic, umflată de trai bun și urzind tăcerea domnitorului viclean, furînd, mîntînd, infulecînd dulcele pămîntului și batjocorînd truda norodului. Principele și Messerul se izolează într-o lume ermetică, monadă ireală în care fantazează în sfîrșit lui Paracelsus, în invetițiile fabuloase ale lui Pico, în erezii gnostice, bogomilice, în magii și alchimie nepermise. Aceasta ignorare a realității, himera de Principe poet, îl va costa scump pe visătorul din Fanar. El poartă probabil peceata paradoxului renascentist: contradicțiile adînci ale vremii. Fiecare Principele fanariot e inevitabil măcinată de o antinomie nerezovală, între spiritul abstract, pur speculativ și spiritul practic, de un realism atroce și prozic. Punerea în același eu a aspirațiilor ideatice, himerice și nebunesci ale lui Pico de Mirandola, cu sentințele reci, fără prelușcări, ale teoriei rationale și de aceea cînce ale machiavelismului — nu pot avea un sfîrșit bun. Pico nu încapă în același cranu cu Machiavelli, deși au afinități puternice.

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topește tîrbea, are o ambiție, într-un anumit sens, ironic, umil, în care momentele de căsmar ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un malefic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioase monștri și stirpîrituri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurată „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topește tîrbea, are o ambiție, într-un anumit sens, ironic, umil, în care momentele de căsmar ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un malefic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioase monștri și stirpîrituri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurată „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topește tîrbea, are o ambiție, într-un anumit sens, ironic, umil, în care momentele de căsmar ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un malefic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioase monștri și stirpîrituri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurată „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

„Melanholia” surdă, atotstăpînitore, crepusculară, topește tîrbea, are o ambiție, într-un anumit sens, ironic, umil, în care momentele de căsmar ne duc cu gîndul la fantasmalele lui Goya, Bosch sau Kafka, dizolvate la rîndul lor într-un malefic și blajin zîmbet de Petronius, clinic și cald, răstîgnind cu duioase monștri și stirpîrituri în hăul acestui suris acic, metafizic. E nemăsurată „Melanholia” și vîndecătoare ca un „Catharsis”...

Serbările Istritei '86

intrat în tradiția buzoienilor ca la sfîrșitul lunii iulie să participe la aceste serbări ale vieții ce se desfășoară în jurul dealului Istritei, unde

s-au descoperit tezaurul Cloșca cu puil de aur de la Pietrosă, dimensiunile și relievele unui castru roman, pe scurt, o însemnată vatră istorică. Sărbătorirea din anul acesta, din suita de manifestări dedicate zilei de 23 august, este căreia reușește și-au adus contribuția Comitetul județean U.T.C. Buzău și Consiliul popular al comunei Pietrosăle, a intrunit foarte mult tineret, dar și cetățeni de toate vîrstele, formații artistice din Buzău și din comunele apropiate, din care n-au lipsit momentele de poezie și umor. Sigur că o manifestare deosebită a fost cea pe care n-au putut să nu aducă în memoria celor prezenți și pe scriitorii acestor meleaguri: epigramistul Nigrim, Iarodan Nigrim, pe poeta Alexandrina Mihăescu și pe contemporanul nostru A. I. Zăinescu, lirice de o gravitate deosebită. Într-o seară de înaltă calitate, în amfiteatrul mîntănit al Piețoasei o redăm print-o epigramă inedită către Nigrim, care l-a invitat pe poetul Oreste la casa sa din Gura Sărății, sub dealul Istritei, spre a scrie împreună o dramă: „L-a învîtat că împreună / Să scrie piesă, pe-a sau buclă / Dar nu-1 atîta vin în crâmă / Ca voi să terminați o dramă”. Epigrama aparține prietenului său de duel Cincinat Pavelescu, care în altă epigramă spune: „Cu Nigrim, într-un duel, / E neloiat să lupt cîndva, / Floarea mea e de oțel, / Pe cîntecul lui de muzică”. Soră a lui N. G. Mihăescu (Nigrim), Alexandrina Mihăescu, născută la 20 august 1876, în com

Muzeul satului

acolo, în vatra de legendă a vechilor sate, s-a depănat viața unui popor întreg, cu bucurii și necazuri, acolo s-au născut, au trăit și au murit sute de generații, acolo a prins viață și s-a sfârșit o limbă, acolo s-au făurit comori de civilizație materială și spirituală. În majoritatea lor covârșitoare, toți oamenii de seamă ai poporului român s-au născut la sat, iar pe o hartă simbolică strălucesc constelațiile unor așezări care pot fi numite, în listele, capitale ale culturii române: Ipotești, Cristești, Livezi, Hobia, pentru că acolo au văzut lumina zilei Eminescu, Hasdeu, Enescu, Brăncuși. Și tocmai pentru că, prin însăși etimologia sa latină, satul necesită o împrejurare ocrotitoare, și tocmai pentru că istoria e nemiloasă uneori și își poate deforma creațiunile, precum Saturn copilul, s-a ivit nevoia, în un moment dat, ca subliniile vechi de odinioară să fie conservate pentru viitorul. Această idee a aparținut marelui savant Dimitrie Gusti (1860-1955).

Academicianul și profesorul Gusti a decis atunci, la începutul anului 1938, să concretizeze roadele unui deceniu de cercetări și studii prin satele țării în zămisirea unui muzeu sat-generis, reprezentativ pentru toate zonele etnografice ale României. Acestei fantastice rezervații a genului popular românesc, de la nașterea celei sărbătoriri acum o jumătate de veac, îi închinăm documentarul care urmează, alcătuit cu sprijinul directorilor Jana Negoiță și al șefilor de secție Ioana Arămeșcu și George Lazăr.

Ideea amplasării unui sat într-o mare metropolă europeană a avut, ca orice idee curajoasă, partizani și adversari. Pe lângă cei 1938, Bucureștii traversau o perioadă de relativă înflorire urbană, se ridicaseră ori aveau să se ridice chiar mici zgârie-nori (precum Palatul Telefoanelor), Arcul de Triumf, de la șosea, se construiau modernele clădiri ale unor ministere și lăcașuri de cultură — așa încât un bordel ancestral sau o moară de birne păreau anacronice în acest peisaj. Marelui său au avut bucurienții în clipa în care au văzut o biserică din Maramureș, demontată cu grijă, traversând orașul în câteva mașini și care trase de boi. Foarte mult dintre orășeni proveneau de la sat și iată că

Singur în Mongolia (IX)

marele Han nu se credea chiar nemuritor. Începuse de multe ori să aștepte taina vieții venice apellind la sirenele lacurilor diverșilor râcitori sau înțelepciunea pustnicilor trăind singuratic în virful de munte. Acum, după întipărirea precută la vinătoria de toamnă, când un urs își sfîșia pulpa piciorului drept și-l ținea înțintit la păt peste treizeci de zile, spaima lui de moarte crescuse.

De obicei i se pregătise un loc special în care erau ademenți urși din munții despăduriți. Șeful vânătorii născocise o metodă despre care Gingis s-a aflat multă vreme nimic. Când s-a convins de feul în care erau momite animalele spre acel loc al pierzaniei s-a înfuriat cumplit și-a dat ordin ca vânătorii să fie aspru pedepsiți. El nu vroia masacrul și înfruntare deschisă și liberă între fiară și om.

Ce inventase marelui maestru de vânătoare? Într-o poiană înconjurată de tufe pitice și cedrii singuratici, atina în virful unor stîmpei bătuți în pământ hoțuri de animale. Toată iarna și toată primăvara oameni speciali aleși hrăneau cu bună știință animalele flămânde. De cum se lăsa seara, dar dimineața mai ales, urșii veneau atrași de mirosul singelui să-și devoreze pradă. În coronele unui cedru așezat la mică depărtare amenajaseră un fel de loc de pînă acoperit cu frunze și crengi.

Acolo stăteau cițiva vânători încoercați și așteptau, obșnuind fiarele cu mirosul de om. Îi lăsa să termine singerosul ospăț și slobozeau asupra lor o ploaie de săgeți ucigătoare ca virful otrăvit.

Cu două săptămâni înainte de începerea vânătorii nu mai rămîneau hoțuri în virful stîmpei. Urșii înfometați țeseau noaptea în poiană dînd tirocale stîlpii ridicăți în două labe. De cum se însera Hanul și un grup de sfetnici se urcau în culcușul dinainte pregătit și așteptau. Nu așteptau praga mult. Îndată ce răsărea luna și zgometele țale începeau se arătau fiarele și începea măoelul. Nedumerit, Hanul a întrebat cum de se arăta fiarele în număr atît de mare și numai în acel loc. Un bătrîn războinic, prieten din copilărie, i-a deconspirat sitețul. S-a înfuriat Hanul și-a ordonat să se dea foc pături și să fie scoși din rădăcina cedrii din jurul poienii aducătoare de moarte. Apoi a călărit singuratic câteva zile în urmărire unul spre pe care l-a doborât pînă la urmă fără aju-

Memorări

șasa cum îmi doresc, — numai înalturile Ei le sint valtoilor din inima mea dăruite...

Nemurinit și viitorul
Patriei mele române din arciurea
Carpaților, din îmbrășișarea Dunării
cătore lume solie de pace mereu trimînd I

Elegie
Elegia vieții mult deasupra,
vriții și nopții, treacăți...

Copacii sint
măștiile ploii, lăuți-le

Veți, cînta (am oftat)
în toate florile,
treceți și lăuți-le.

Șoptiți
mă trăiește capătul luminii,
aurora boreală, noaptea ei
frîgul și sudul, semințele
îngăduinței.

Șoptiți.

Memorări

Numai soarele Patriei
mă năpuste al Său —
șasa precum eu însuși
mă cunosc — tînăr și aspru,
liber și mindru
de întreaga mea libertate
risipită în singele meu, în
linșteana care clocește
toate înfăptuirile mele.

Numai în poștișile Ei înflorite
mă-ncreed cu gîndul, cu dalta,
numai cămurele solie
reșiți definesc poziția
stelară acestui pămînt,
amorsind a muncă,
a flacăra sacră și-a dor...

Numai aerul Său
mă ceartă cu miresme primăvărătice
și fluturi, —

„Puterea pămîntului“

Urmare din pag. 1

ranul. O surpriză materializată în teamă, presimțiri rele, instinct de autoconservare — și exprimat stilistic, cu voia ori fără voia autorului, în imagini și simboluri consacrate de către lumea țărănească acestor tipuri de evenimente. Există, însă, la Marin Preda, spre deosebire de lumea lui Cezar Petrescu, o anumită putere internă a personajelor, o forță în continuă acțiune mai degrabă — care nu oprește omul la simboluri și nu permite înghețarea acțiunii în jurul lor. Apărind „semnului”, eroii „literaturii dominante” se opresc, îl comentează, îl trăiesc și se sorb prin el în umanitatea cosmică; eroii lui Marin Preda nu se sperie de apariția „semnelor” justificate în registrul întîmplărilor structurate pe linia destinelor; ei par că le ignoră, chiar: trec prin sorbul întîmplărilor oarecum indiferenți, ori cu o neapăsare voită, apotropaică (de îndepărtare a răului), se avîntă mai departe în cursa legind întîmplare de întîmplare ca într-un colier al greșilor — precum în tragedia lui Eschil unde frica și angosa așteptării nu opresc omul de a acționa, dimpotrivă, îl obligă să ducă pînă la capăt consecințele primei ac-

Memorări

Obsesia dosarului

acuză privește „reaua purtare a diaconului” și nu sunt determinate de atitudinea sa politică. Ion Creangă nu este victima antiunioniștilor, cu atât mai puțin a călugărilor greci. El reprezintă, în vechiul său, pe clericul luminat, adversar al formelor fără fond în Biserica ortodoxă avînd tendințe clare de emancipare de sub servituzi seculare, impuse și călugărilor și clericilor mireni. Aceasta este realitatea și nu alta (cf. Petru Rezuș, *Ion Creangă, Mit și adevăr*, București, 1981, pp. 17-28).

P. I. David permite apoi afirmată fără acoperire sau deduse subiectiv. Ion Creangă și-a luat numele de la mamă, fiindcă admirația în seminar era facilitată pentru cei care aveau clerici în familie (preotul Gheorghe Creangă, unchiul lui Ion), deci nu din cauza „unei vechi obicei din țară” (p. 59) sau „istoriei literaturii” nu ignoră că Ion Creangă s-a născut la Socola domnească din Tg. Neamț după numele tatălui său Ștefan a Petrei: Ion Ștefanescu (cf. Petru Rezuș, *op. cit.*, p. 352). Seminarul din Socola nu era „cea mai veștită școală a timpului” (p. 59); mai erau și altele în Iași (Liceul, Școala Normală, Universitatea). Familia lui Ion Creangă n-a fost „coplesită cu ajutoare” de nimeni (p. 59). Dimpotrivă, absolvirea cursului inferior al Seminarului nu mai poate urma cursul superior și umblă cu o listă de cereri patrioțice a celorlalti elevi, pentru a se căpătui și a avea bani pentru hainele slujbei și taxe de la școala sa. Certurile cu acesta au început tot din motive materiale, fiindcă ginerelul ceruse zestreă promisă, pentru a-și ajutara propria familie din Humulești. Tot familia îi obligă să se despartă de biserică „40 de Sfîinți” și să-și caute „intr-altă parte roșul, aducîndu-și frații (Zahel și Teodor) și sora (Ileana) în locuința sa de la Bărboi, ceea ce va învenina și relațiile sale cu soția sa Elena”.

Se afirmă mai departe că „dosarul diaconului” se tot îngroșa, că era acuzat de „inovății” slujbe, țînd predici și cateheze „legate de viața poporului român”, încit veneau să-l asculte Tihu Măroescu, dascălul, precum și „politicele” Fractiunii Libere și Independente. Din 13 ianuarie 1880 pînă în 28 februarie 1882, când zlarul *Convențiunea* denunțată pe clericul care mergeau la teatru, deci timp de 9 ani, „nu există nici un proces și nici un dosar Ion Creangă”. Conflictul începe abia acum și va lua proporții „scandalului”, care a înflăcărat procesul, este mai puțin romantic. Capetele de

Urmare din pag. 1

Dioclas. Acesta a ademenit-o, făcînd-o să-și părăsească soțul și copilul. Ion Creangă n-a fost „umilit și de soție” (p. 62), obținînd divorțul.

P. I. David afirmă că după ce „s-a îngroșat, dosarul judecătărilor sale a dispărut”, pentru ca mai jos (p. 61) să se contrazică, referindu-se la dosarele nr. 1795 și nr. 3082 (*Mergerea la teatru a preților și Reaua purtare a diaconului* din *Ion Creangă*). În urma acestor, în sfîrșit, dosare, întocmite necanonic și subiectiv, diaconul a fost scotocit, pe nedrept, inovat, iar mitropolitul Calinic Miclescu pronunță verdicțiul „cateresis” și-l anunță și pe ministrul Christian Tell. Presupunut inovat este și mai nedreptățit, fiindcă pentru delictul benigne este pedepsit „bis in idem”.

Ion Creangă a avut primul acces grav al bolii în 1877, lucrînd la *Harap-Alb*, nu în 1874, cum lasă să se înțeleagă autorul bulucășului articol. Nu ne vine a crede că „Ion Creangă trimbează independentă țării” (p. 62), fiindcă nu obșnuia să facă asemenea gesturi patriotarde, iar pentru demobilitarea fiului său Constantin a alergat, în 1877, pînă în București. Apoi, nu V. A. Urechia „îi înlesnește publicarea operelor, mai ales a *Amintirilor din copilărie*, I, II, III” (p. 62), ci operele lui Ion Creangă sunt publicate în *Convorbiri Literare*. În anii 1875-1883, în *Albumul macedo-român* (1880) și în *Albumul soc. acad. social-literare „România Jună”* (1883), are unele republicate de Mihai Eminescu în *Timpul* (1880-1881). Tot atît de inutil mi se pare a menționa că Ion Creangă spunea sau nu reusea să spună, la moartea lui Calinic Miclescu sau a lui Mihai Eminescu: Dumnezeu să-l ierte! Nici nu apar în ziare „zincic referiri la popa-tzun, poa-dracu, sarsălit, burduhosul, flămînzilă”, cum sustine P. I. D. (p. 61), iar portretul lui Iacob Negruzzi din *Electoral*, făcut lui „Popa Simion-tînă”, nu se leagă „de faptul că Ion Creangă folosea la masă în permanență brînzetură” (deducție evident naivă) ci la cuvîntările acestuia reprezentant al „Fractiunii libere și Independente”, care erau onctuoase (smintinoase).

În sfîrșit, nu se specifică nicăieri că osemintele lui Ion Creangă nu odihnesc în cimitirul Eternității Iași și în cimitirul Șerban-Vodă, lângă Mihai Eminescu! Considerăm că, după munca depusă de istoricii literari pînă acum, asemenea articol popularizator contribuie la inducerea în eroare a cititorilor, după considerente intru totul discutabile.

Petru Rezuș

Prestigiul salopetelor albastre

Urmare din pag. 1

tot ce se durează în industrie, în agricultură, în construcții, în știință, de fapt în însăși sfera uriașă a existenței noastre de zi cu zi, iată, într-adevăr, sensul major, de covârșitoare valoare politică și socială, al apropierii pînă la identificare a scriitorului de viața care și pe el l-a născut și l-a format. Trăim, cu deosebire în anii inaugurați de Congresul al IX-lea al partidului, de alegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la cîrma destinelor României socialiste, certitudinea unor izbînzii epocale, care trebuie să-și găsească un loc central și în creația literară, în cronica acestei epopei de răsunet, pe care o scriu, fiecare în felul său, două-

IN CURÎND AL ZECELEA ALMANAH „LUCEAFĂRUL”

zeci și trei de milioane de oameni. De fapt, este epoca ce dă vigoare și sens însăși deveniri noastre colective, epoca menită să asigure înaintarea înfăptuirii istorice. Într-adevăr, gresulul al XIII-lea al partidului, avansul de civilizație, de progres și de bunăstare de care ne apropie fiecare cîncinal, fiecare an, fiecare clipă.

În drumurile unui om avid de cunoaștere, în ideile valorificării ei fidele, nu pot fi decît lung, numeroase, fără a ocoli nici traseele mai grele. Acesta și este îndemnul partidului, al tovarășului Nicolae Ceaușescu, adresat oamenilor condeitului. Aceasta este, de altfel, însăși esența menirii unui scriitor angajat. Într-adevăr, în această este, totodată, expresia cea mai concretă a spiritului revoluționar și în literatură, a cerinței promovării susținute în mase a marilor adevăruri ale zilelor noastre.

Nu cred că ar fi imposibil ca a dîntre vîltoarele mele cărți să se oprească pe această specie aca-zis „orășenească”. Pentru că, spre destinele satului românesc în socialism. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis „orășenească”. Mai recentă experiență am trăit-o însă la Mioveni. Am fost în ultima vreme în locuri de referință ale acestui mediu, înnoit printr-un cumul pilduitor de mutații, pe toate coordonatele noii sale existențe. Am fost la Simiana, la Simoni, la Girbova la Flămînză, ca și în multe alte sate, unde, odată cu urcușul firesc pe scara reculelor tot mai imobilizate, oamenii găsesc vreme să gîndească și din binefacerile civilizației, ale tot mai pronunțate apropieri a vieții lor de specific aca-zis

PIINEA ROMANILOR

Boris Caragea : „Monumental Victoriei” (Constanța)

Între Mogosoaia și Posada, din clipa cind umbra războiului s-a întins peste România, prințesa Martha Bibescu a rămas într-un soi de captivitate activă. Universul fabuloselor sale relații s-a îngustat drastic, călătorii spre capitalele Europei occidentale nu se mai puteau întreprinde decât cu riscuri incalculabile, corespondența cu marile personalități ale continentului întâmpina dificultăți aproape insurmontabile, ostilitățile ridicate între oameni, conștiințe și năzuințe a hotărât foarte greu de străpuns. Scriitoarea nu s-a resemnat, totuși, într-o indiferență proprie mediului ei nativ. Ca și până atunci, atenția la viciul lumii, profund îngrijorată de soarta patriei sale, nu a încetat să speră și să acționeze în consens cu speranțele ei și ale tuturor. Din punctul acesta de vedere, jurnalul politic publicat fragmentar în 1979 depune o mărturie revelatoare. De asemenea, un set masiv de scrisori din corespondența sa personală, conservată în prezent în fondul Alexandru Saint Georges din cadrul colecțiilor speciale ale Bibliotecii Centrale de Stat, este în măsură să producă noi și substanțiale dovezi ale unei combustii sufletești de o rară intensitate.

CLIPÉ DIN VARA LUI '44

Martha Bibescu. Între hirtilele sale, s-a păstrat și o copie a demersului întreprins de captiv. Îl redăm integral:

Către Crucea Roșie Internațională
Sediul din New York
New York City, N.Y., S.U.A.

Dragi doamne și domni,

Vă scrie un american, un prizonier al românilor, în efortul de a-și răsplăti pentru bunăntatea revărsată asupra mea, de cind am fost silit să sar cu parașuta din avionul în flăcări. În fiecare noapte îmi mulțumesc lui Dumnezeu pentru providența sa, că m-a trimis în mințile lor, și nu în cele ale bulgarilor, vecinilor lor. De fapt, bulgarii au executat pe loc doi dintre camarazii mei care au fost nevoiți să aterizeze în țara lor. Ucișigau au fost țărani și civili, desigur, dar privesc gestul lor în contrast cu următoarea împrejurare. Cind am coborât cu parașutele, eu aveam o gleză umplută și prietenului meu avea o schiță de flak în picior. Românii ne-au primit ca pe niște oaspeți așteptați, acordându-ne imediat asistență medicală, țigări, cafea, hrană și încă ceva: bere! Inchipuiți-vă un astfel de tratament pentru niște străini care tocmai devastaseră țara lor! Dar să continui. Între timp, am fost transportați într-un oraș mai mare unde există o secție a Crucii Roșii. Aici, asistentele mi-au pus zilnic comprese pe picior, ne-au adus o mulțime de țigări bune, bombone, ouă fierți, supă, ciocolată, prăjituri și bere. Astăzi ne-au adus săpun și prosopule, periuțe și pastă de dinți. Și să nu credeți că aceste articole nu au fost prețuite. Astăzi s-au organizat funeralii militare pentru acei doi camarazii noștri care au pierit în aceeași noapte. Într-o cameră din apropierea Crucii Roșii, un soldat nu a fi primit onoruri militare mult de mult. Bineînțeles, scrierile erau în limba masiv, ferecate, dar numeroși civili prezenți la ceremonie au deus multe flori pe morminte și acești oameni ați de bun și vărsat multe lacrimi. Un preot a rostit cuvintele și acești curajoși aviatori americani au fost coborâți în pământ cu un salut militar de arme. Nu sînt un tip emotiv, dar mi s-a părut că a fost o faptă mărimoasă din partea românilor, nu credeți? În incheiere, aș vrea să elogiez Crucea Roșie pentru atitudine și pentru un ideal adevărat, cel creștin, din această lume pusă în război. Să sperăm că puterea voastră de compasiune va prolifera în toate țările și că asistența voastră, pretutindeni, a le fel de bine organizată ca în această împrejurare pe care am amintit-o.

Cu toată prețuirea,
Lt. John J. Rhoades
A.C. ASN — 0695291

În mai 1944, în România existau deja câteva sute de prizonieri aliați, în majoritate americani. Bombardamentele continuau într-un ritm susținut, dar corespondența captivilor cu familiile lor din S.U.A. sau Marea Britanie, din Australia sau Noua Zeelandă, facilitată de Crucea Roșie română, se desfășura normal, nesîntînd de considerente de ordin subiectiv. Nici o clipă tratamentul lor, acordat în conformitate cu prevederile convențiilor internaționale, nu s-a înăsprișt sub presiunea unor resentimente. Implicite, s-a îmbogățit și colecția de extrase a Marthei Bibescu, constituindu-se într-un documentar sui-generis asupra unei omeni cu rădăcini adînci în istorie. Le retranscriem în traducere, fără să rețușăm vreo nuanță din cuprinderea lor.

Locotenentul R. E. Hollerbach către L. Hollerbach din Detroit, Michigan: „... Am aterizat într-o pădure, într-un copac. Nu m-am lovit de ramuri, dar mi s-a agățat parașuta în ele și am rămas suspendat la 50 de picioare deasupra pămîntului. M-am balansat, am prins un trunchi de copac și am coborît în brațele românilor. M-au dus în acest oraș și m-au tratat cu cinec ouă prăjite, brinză, pine și vin. A fost o masă pe cinste. În concluzie, am ajuns aici, unde avem tot timpul din lume, așteptînd să se încheie războiul și să revenim acasă. Cred că acum sînt un catolic mai bun decît am sperat vreodată să fiu. Trăim confortabil, într-o școală. Tratamentul e mult mai bun decît mă așteptam să fie pentru un prizonier. Așa că nu mi sînt îngrijorată pentru mine. Românii fac tot posibilul să se poarte decent și corect cu noi...”

Sergentul A. J. Brioli către Alfredo Brioli dintr-un oraș din statul american Indiana: „... În cea mai mare parte a ei, populația românească a fost foarte prietenoasă cu noi. Cei de aici sînt la fel de nerăbdători ca și noi să se termine toată această harababură și ne rugăm ca sfîrșitul ei să survină cît mai curînd. Ne tratează corect, mincarea e bună și dormim mult...”

Sergentul Louis G. Cardenas, capturat la

4 aprilie 1944, către Jovita G. Cardenas, din San Antonio, Texas: „... Jovita, nu pot să spun prea multe despre români. Mi-e teamă că scrierea nu va trece de cenzură, desi nu am o părere pro rea despre ei. Civilii par destul de supărați pe noi și era de așteptat. Sînt sigur că în Statele Unite am fi la fei de separații pe români dacă ar bombarda orașele noastre. Bănuesc și să ei, ca și noi, au fost obligați să intre în acest război. Ne petrecem timpul citind oarecîte cărți de care putem face rost. Receni, Crucea Roșie ne-a împrumutat un număr destul de important de volume, așa că acum avem și altceva de făcut decît să mincăm. Hrana e bună, dar, bineînțeles, noi sîntem obișnuiți să mincăm mult mai mult decît ne dau ei...”

Sergentul George Byzek către Diane Fletcher din Pitman, New Jersey: „... Românii sînt foarte umani și respectă cu religiozitate drepturile tuturor oamenilor. Tratamentul prizonierilor lor în conformitate cu convenția de la Geneva este strict respectat. Nu am nici o plîngere, sînt mulțumit, în condițiile actuale, desigur. Pîrrește, aș prefera să fiu acasă, cu tine, cu natura, cu surîsului din privirile tale, cu vocea ta muzicală și blîndă ca un cîntec din Duminica Paștilor. Am văzut București, capitala lor. Este cel mai atractiv și mai plăcut dintre orașele văzute de mine. (Nici măcar nu sînt mișcat de Camera de comerț din București ca să fac asemenea declarații...) Orașul e neobișnuit prin faptul că a păstrat toată tradiția ferecătoare a trecutului. Arhitectura s-a schimbat puțin de la un vechi la altul. Tutele timice și coloane înalte, impunătoare, predomină. Fiecare, în fața de casă are aspectul lui caracteristic. Nu lipsește o oarecare tentă modernă și sînt evadate încercările de înnoire ale orașului. Au rădărit în câteva locuri clădiri înalte, cenzurii, asemănătoare curții cu New York. Dar în loc să se armonizeze cu restul, au aerul unor intruși. Ca și cum ai încerca să torni kerosen în lapte ca să-i dregi gustul... Este foarte puțin spațiu între case, dar asta nu scade frumusețea orașului și nici nu-l face să pară îngust, dimpotrivă. Efectul este de apropiere, de atmosferă prietenoasă... Mai bine mă opresc, deoarece încep să semăn cu un agent imobiliar. La București, oamenii duc o viață plăcută, liniștită și același sentiment îl trăiesc și eu...”

Locotenentul George D. Youngclaus către George D. Youngclaus din Denver, Colorado: „...Hrana nu este chiar în stilul Brown Palace, dar mincăm de trei ori pe zi și nu cred că am putea să cerem mai mult. Camera noastră are o ferăstrău mare, îngăduind să pătrundă foarte mult soare și aer, și nu mi permit să așez în fiecare zi din clădire. Avenit un pian și cîțiva dintre băieții știu să cînte foarte bine. Întîmplător, chiar acum, cîntă cineva Paper Doll. Acest cîntec, și multe altele, îmi impresionează amintirile minunate. Lucrurile mari de care ne rezeam aici sînt amintirile și gîndurile de viitor. Am o mulțime de amintiri gînduri frumoase de viitor, așa că mă descurc O.K. Nu ești de aceeași părere?”

Locotenentul Edwin J. Mattingly către Mary Ann Mattingly din St. Louis, Missouri: „... E împede că nu mi place să fiu prizonier de război, desi nu mă pot plînge de faptul cum sîntem tratați și hrăniți. E vorba doar de ideea de a fi prins ca în pioneze, fixat într-un loc. Românii s-au purtat foarte bine cu noi...”

Sergentul Max Finkelstein către W. M. Finkelstein din Los Angeles, California: „... În România, cea mai bună și ridicibilă se găsește din belșug. Și mai mîncî și cite o salată în fiecare zi. Sînt în stare să mîncî o tonă de ceapă verde de la o singură masă. Piinea neagră e din ce în ce mai bună, de la zi la zi. Cînd e proaspătă, piinea are o savoare în plus. Mă înțeleg bine cu o ferăstrău, mă auz și camaraș, declarînd: frumoasă buciacă! Primim puține țigări, dar putem cumpăra mai multe. Mi-a trebuit o săptămînă să mă obișnuiesc cu ele, dar acum sînt țigările mele preferate...”

Sergentul Charles H. Hummelstovner, Pennsylvania: „...Crucea Roșie ne-a adus cîteva cărți... Te rog să nu fii îngrijorată pentru soarta mea, pentru că sîntem tratați așa cum trebuie să fie tratați oamenii...”

Sergentul Sidney Levin către Charles S. Levin din Newark, New Jersey: „Viața într-un lagăr de prizonieri de război e ușoară. Nu am nici o obligație. Tratamentul e foarte bun. Mincarea e simplă, dar îmbelșugată. Clădirile sînt cum trebuie. Zilele trec ușor. Cînd nu dorm, stau la soare tot timpul. Fără gînduri din cap, ne înțelegăm unii cu alții experiențele. Este și o cantină aici, unde găsim bere. Sînt în cea mai bună formă și sper că și tu la fel. Cu dragoste...”

Sergentul Thomas M. Henry către Peter Henry din Upper Darby, Pennsylvania: „... Mă sînt foarte bine aici. Avenit o spălător foarte bună și mincarea e excelentă. Crucea Roșie ne-a dat ceva haine, așa că ne descurcăm de minune. Am fost onorați cu o vizită a regelui Mihai și ne-a spus că vom fi tratați foarte bine. Și s-au înțeles de cuvînt...”

Locotenentul Frederick L. Madorin, capturat la 18 aprilie 1944, către Gene Onst din East St. Louis, Illinois: „... Sîntem tratați atît de bine cît putem fi tratați aici. Mincarea nu este din cea cu care sîntem obișnuiți, dar e din ce în ce mai bună. Și nouă ne place din ce în ce mai mult, așa că asta conștează...”

Sergentul John Chonka către soția sa dintr-un oraș din statul american Ohio: „... Dragostea mea, te rog să nu fii îngrijorată pentru mine. Sînt tratat excelent aici. Românii sînt foarte politicoși și respectuoși. Ne tratează foarte bine și sînt foarte atenți...”

Locotenentul Donald W. Jerolaman către E. C. Jerolaman din Washington D.C.: „...Crucea Roșie ne-a acordat o grijă deosebită, așa că nu te îngrijora, Mom...”

Locotenentul William J. Brennan către W. M. E. Brennan din Carnegie, Pennsylvania: „... Mincarea noastră cea mai importantă este înlocuită de a ne omori timpul. Teri, cinci dintre al noștri ne-am oferit voluntari la bucătărie. Ne-am distrat bine acolo. Tot ce am avut de făcut a fost să ștergem lingurile și furculițele... Lincezeala permanentă ne-a făcut jupeni ca niște porci. Mîncam niște lucruri pe care nu le-am văzut niciodată. Mesele sînt mai bune acum decît atunci cînd am sosit aici și avem o serie de privilegii...”

Mihai Pelin

UN POET - O LUME

Alexis Kivi

marele scriitor Alexis Kivi (1834—1872), cunoscut dincolo de frontierele Finlandei ca autor al celebrului roman Cei șapte frați a scris și numeroase poezii, adunate spre sfîrșitul vieții în volumul Kalevala. Opera poetică a marelui finlandez este un prinos de

dragoste adus pămîntului natal și oamenilor aspri, care nu și pleacă niciodată grumazul în fața vicisitudinilor istoriei. După Kalevala și Kanteletar, opera poetică a lui Alexis Kivi este cea mai profundă încurșinare cîntă în tezaurlul spiritual al străvechiului pămînt Suomi.

Țara Suomi

O, țara mea, privești de poveste,
Frumoasă de cînd lumea lume este,
La nord cu străluciri de focuri,
Albastrul apei, miile de jocuri
Și iarăși cu vară mirifere ne sînt,
Pămînt ferfecător și sfînt.

Iar cînd adusu-ne-a dusmanul erunt
Numai blestem pămîntului cărunt,
Suomi a simțit gîndindu-i pe sub braț,
Pirale aburinde cu sinze de bărbăni...
Bi tot ne-i sfînt făcutu-ne-am doar scut
Și țara mea din nou a născut.

În mia ta de lacuri todeauna
Se scaldă vara soarele și luna
Și viziul de Kantelele e nesînt,
Pe fărîmul mării, păduri de necuprînt,
Îmi zice vara frunza și iară glas de nea:
Acesta mi-i iubirea, Suomi, țara mea.

Acum privesc iubita noastră glie,
Cu liniști dăruite parcă pe vesnie,
Și Ianuri nesfîrșite se văluresc sub soare,
Ne cheamă iarba luncii cu fosnet și răcoare,
Iar cordii negri ne amintesc de noaple
Pometele se-nchină numai cu poame capte.

Cum să putea să mi te dau uitării,
Cu briul tău de sîmliu al zării,
Cu ploile de aur în soarele de vară,
Cu luna nopții, care mă-nfioară,
Cu val de fun la margini de pădure,
Peste arama rugilor de mure?

Ja ascultăți eoul ce se prelinge-n zare,
Peste pădurea fără de hotare
Farec și mulțumire-n strigarea tuturor
Și spusă de tulnicul și fundătel și
E ca atunci cînd în prag de seară,
Un cîntec de copilă ne răcoșete iară.

Apoi prin mințe larăși îmi apar,
Icoanle de chinuri și amar,
Cînd geruri aspre posedau pe spic,
Di piinea semănată nu ne cruța nimic
Și larăși adăpam cîmpia cu sudoare,
Apoi din nou speranțe și iar infrigurare

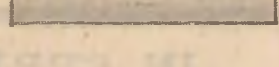
Și cînd m-oi stinge-n ultima suflare
Deschide-ți pieptul și mă strînge tare
De leagă mi-al tot fost o viață a păstor,
Să-mi fii și vesnic pat de chinare.
Finlanda mea, tu, marle meu vis,
Ești gînd inaripat și vesnic paradis.

Prezentare și traducere de
Stelian Gruiu

REVISTA STRĂINĂ

DIN EDITIA ÎNȚĂLĂ A MANIFESTULUI PARTIDULUI COMUNIST aparută la Londra în februarie 1948 s-au păstrat în întreaga lume numai trei prezente exemplare organizată de țară acestora este astăzi incomparabil mai ridicat decît cel cu care s-a vîndut la apărție. Astfel, cu ocazia unei licitații organizate de cunoscuta firmă londoneză „Sotheby”, unul din cele trei prezente exemplare s-a vîndut contra sumei de 26 400 lire sterline.

Din anul 1948, această operă de epocă a lui Marx și Engels a fost publicată în peste 700 de editii, practic în toate țările lumii.

Coperta editiei originale

„O EPOCĂ A NEBUNIEI DE MASĂ, NAȚIONALĂ ȘI DE GRUP”, așa definește cunoscutul dramaturg vest-german Rolf Hochhuth perioada fascistă în noul său volum „Dragostea în Germania”. O manifestare concretă a acestei nebunii a nazismului o constituie fără îndoială și teoria despre superioritatea rasei germane, a superoamenilor în virtutea acestei teorii care sîgmantizată dragostea între arienți și nearieni. Potrivit legii naziste, bărbații care se făceau vinovați de această „îrădărire erau împușcați, iar femeile trimise în lagăre de concentrare.

În noul său volum, autorul reconstituie cu dramatism, pe bază de documente, avînd la bază un mare număr de povestiri de dragoste a unor țărani germane cu un prizonier de război polonez, pedepsit brutal de poliția și justiția nazistă. Autorul folosește o serie de date din jurnalul intim al lui Grottel, mai puțin cunoscut pînă în prezent, precum și extrase din scrisori ale funcționarilor NSDAP. Lucrarea lui Hochhuth nu este o simplă descriere a fascismului, ea este o confruntare dură între trecut și prezent și condamnă feroce ne-participării, a privirii cu îngăduință a fascismului, a rețuturilor, a neangajării.

Giulio Ghionellide în rolul lui Bagration

Regizorul Giulio Ghionellide și Karamazovii au pus accentul pe momentele hotărîtoare din viața lui Bagration, campania lui Napoleon în Rusia s-a bătut pentru Moscova. În același timp, el s-a aplecat cu multă atenție asupra omului Bagration, care trecuse demult de prima tinerețe, care lupta cu bolile și care era foarte conștient de apropierea morții.

Filmul este o frescă vie a perioadei de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea și aduce în prim plan personalitățile remarcabile ale acestui epocă: țarii Pavel și Ale-

„MASTRO-IANNI VERA” este un film inspirat după una din piesele lui A.P. Cehov. Cu ocazia unei rețușări a textului și a actorului în Moscova, marele actor italian a fost văzut în compania regizorului și actorului Nikita Mihalnicov.

Mastroianni și Sophia Loren în „Floarea soarelui”.

Moscova pentru că îmi face o plăcere deosebită să discut cu el despre o viitoare colaborare. Am văzut toate filmele lui și îl consider că pe unii dintre cei mai mari regizori mondiali și pe cei mai buni scenariști, povestea din filmul „Piașa mecanică”, cum a fost această realizată de el după un motiv dintr-o piesă a lui Piașonov. (J.)

În urmă cu șaptesprezece ani am fost pentru prima dată la Moscova. Atunci am jucat, împreună cu Sophia Loren, în coproducția sovieto-italiană „Floarea soarelui”. De atunci am o mulțime de plăceri mai ales din rîndul colegilor de film. Sper că și această nouă colaborare va fi încununată de succes. Mi-ar place să joi și pe scena unui teatru sovietic, această idee fiind din ce în ce mai ispititoare...”

SCRITORUL ENGLEZ GRAHAM GREENE, născut în anul 1904, a cărut operă a fost încununată pînă în prezent cu numeroase premii oficiale, a fost distins cu demnitate „Ordinul britanic pentru merite”. Evenimentul acesta se petrecea a puțin timp după ce poporul britanic a îndepărtat regimul al dictatorial al lui Hitler și a ales în țară toștii noștri că Graham Greene și a primit în Haiti, în urmă cu douăzeci de ani, actiunea romanului său de mare succes „Comediantii”.

Ciștorii români cunosc unele dintre operele acestui mare maestru al secolului XX: „Agent confidențial”, „Puterea și gloria”, „American lînist”, „Omni norod din Havana”. Ultimul său roman, care s-a bucurat de un succes extraordinar în toate țările în care a fost tradus este „Consulul onorific”, aparut la sfîrșitul anului 1973.

AMESTECATE

Vara, trecînd pe celălalt versant al muntelui în toată fetele răpitor de frumoasă pleacă numai la alții, ne apropie de singurătate. Cele trei luni de miere pe care mi le dăruiește anul, fastuoase ca onorul la general, se acoperă cu hora berzelor. Din prea multă minune toate fructele s-au copț, umbre de ceruri răcoșele girlele, frunzele și căuță locul unde să cadă.

Și toșii nu-mi pare rău că se apropie toamna. Cînd vine septembrie totul în mine ia chip de clipă unică, ferecătă și rezistentă — clipa cînd luntrea se întîlnește pentru prima oară cu apa.

Nu-mi place că Steaua e lăudată că a jucat de la egal la egal cu Paris Saint-Germaine timp de două ore și a luat bătaie la loviturile de la 11 m. E de prost gust. Cînd Barcelona a fost tăbăcită de Steaua, după același calapod, spaniolii nu s-au sfîșit să scrie: am fost învinși în mod tragic, dar și rușinos, totodată. Mîntîm ca să chemăm diavolul sau ca să-l îmblîntim pe Dumnezeu? Toată povestea asta dreașă pe la colțuri seamănă a coproducție de film româno-franceză, în care ei pun actorii și noi caii.

Greierii punctează frunzele, vîzduhul, luna. Uneori și neluna. Puteți sorbi sunete? Eu

pot. Le amestec în mine și dau la iveală un fel de cîntec al pămîntului. Nu sînt dator nimăi, ci numai părinților și fetiței mele cîmpie, bălților — și mic! — și noștrilor din vara asta cînd am descoperit că uneori lacrima se poate nunci ferecitate. În imensitatea stepei dobrogene am fost calm și bun și vesel. Clipe în care am descoperit secretul scrisurii. Nu-mi doresc desăvîrșirea lor.

Rada, fostul căpitan al echipei Rapid, s-a mutat la Universitatea Craiova. Îmi pun întrebarea: de cite ori se cuprînde trupul Gării de Nord, în scurmbia pumnului acestui băiat pe care-l adula Giulescu?

Vara, August. Greierii. Greierii.

Toată viața mea, proștii mi-au înnoptat sufletul chiar mai mult decît berbedei. (Sau în egală măsură). Cînd îi vezi cîți de mulți sînt, te întrebă dacă merita să te naști!

Azi am scris cam în felul cum că zăpzele: frumos în gînd, necaligrafic, urmărit de un simbur de idee, plin de farmec pierdut — din nou nînsoare, setea după măcar cinci ore de somn...

Greieri, Greieri.

Fănuș Neagu

7 august 1986

Lucafăru

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef:
Nicolae Dan Frunzelău,
Mihai Ungheanu (redactor șef
adjunct), A. I. Zănescu
(secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Școlii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA ȘCINTEII